

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Ekonomická fakulta

Katedra účetnictví a financí

Studijní program: B6208 Ekonomika a management

Studijní obor: Účetnictví a finanční řízení podniku

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Forenzní účetnictví a hospodářská kriminalita

Vedoucí diplomové práce

Ing. Miroslava Vlčková, Ph.D.

Autor

Bc. Hantková Zuzana

2015

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
Fakulta ekonomická
Akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Zuzana HANTKOVÁ**
Osobní číslo: **E12606**
Studijní program: **N6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Účetnictví a finanční řízení podniku**
Název tématu: **Forenzní účetnictví a hospodářská kriminalita**
Zadávající katedra: **Katedra účetnictví a financí**

Zásady pro vypracování:

Cíl práce:

Cílem práce je analyzovat hospodářskou kriminalitu v účetnictví, rozpoznat indikátory podvodného jednání, rezistentnost účetní jednotky proti riziku podvodu a navrhnout možnosti zlepšení kontrolního systému.

Rámcová osnova:

1. Úvod
2. Firemní kultura a etika v účetnictví
3. Finanční podvody, daňové úniky
4. Vnitřní kontrolní systém a externí audit
5. Analýza forenzního účetnictví a hospodářské kriminality ve vybraných účetních jednotkách v ČR
6. Návrh možných řešení na zlepšení kontrolního systému
7. Přehled použité literatury
8. Přílohy

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: 50 - 60 stran

Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

ČÍRTKOVÁ, L., M. FIALKA, A. HÝSEK a kol., 2005. Podvody, zpronevěry, machinace (možnosti prevence, odhalování a ochrany před podvodným jednáním). Praha: Armex Publishing, 2005. ISBN 80-89795-12-8.

MÜLLEROVÁ, L., 2007. Auditing pro manažery aneb proč a jak se ověřuje účetní závěrka. Praha: ASPI, a.s., 2007. ISBN 978-80-7357-308-0.

RYNEŠ, P. 2012. Podvojný účetnictví a účetní závěrka. Průvodce podvojným účetnictvím k 1. 1. 2012. Olomouc: ANAG, 2012. ISBN 978-80-7263-714-0.

SCHIFFER, V. 2009. Vnitřní kontrolní systém. Praha: Wolters Kluwer, 2009. ISBN 978-80-7357-436-9.

Zákon č.563/1991 Sb., o účetnictví

Vedoucí diplomové práce: Ing. Miroslava Vlčková
Katedra účetnictví a financí

Datum zadání diplomové práce: 1. března 2013
Termín odevzdání diplomové práce: 15. dubna 2014

doc. Ing. Ladislav Rolínek, Ph.D.

děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentská 13 (6)
370 05 České Budějovice
IČ 600 76 658, DIČ CZ60076658

doc. Ing. Milan Jílek, Ph.D.

vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 1. března 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Forenzní účetnictví a hospodářská kriminalita vypracovala samostatně na základě vlastních zjištění a materiálů, které uvádím v seznamu použité literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce.

Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na obhajování plagiátů.

V Č. Budějovicích 15.4.2015

Zuzana Hantková

Poděkování:

Děkuji vedoucí práce paní Ing. Miroslavě Vlčkové, Ph.D. za odborné vedení a všestrannou pomoc.

Obsah

ÚVOD	3
1 FIREMNÍ KULTURA A ETIKA V ÚČETNICTVÍ.....	5
1.1 FIREMNÍ KULTURA.....	5
1.2 ETIKA V ÚČETNICTVÍ	6
1.2.1 Pojem etika.....	6
1.3 ETIKA V ÚČETNÍ PROFESI	7
1.3.1 Etický kodex pro auditory a Účetní znalce.....	7
1.3.2 Řešení etických problémů.....	9
1.3.3 Auditor a podvod dle ISA 240	10
2 FINANČNÍ PODVODY, DAŇOVÉ ÚNIKY	11
2.1 FINANČNÍ PODVODY.....	11
2.2 TYPY PODVODŮ	11
2.2.1 Interní podvody	11
2.2.2 Manipulace s finančními výkazy, účetní podvody	13
2.2.3 Trestný čin zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění	14
2.2.4 Externí podvody.....	15
2.3 TROJÚHELNÍK PODVODU.....	15
2.3.1 Motivy podvodů.....	15
2.3.2 Příležitost k podvodu	16
2.3.3 Odůvodnění podvodu	17
2.4 MINIMALIZACE RIZIKA ÚČETNÍHO PODVODU	17
2.5 ODHALOVÁNÍ ÚČETNÍHO PODVODU	18
2.6 NO FRAUD TOLERANCE	20
2.6.1 Sarbanes Oxley Act 2002	20
2.6.2 ACFE.....	21
2.6.3 Trestní odpovědnost právnické osoby	21
2.7 DAŇOVÉ ÚNIKY.....	22
2.7.1 Carousel Fraud.....	23
3 VNITŘNÍ KONTROLNÍ SYSTÉM A EXTERNÍ AUDIT.....	25
3.1 VNITŘNÍ KONTROLNÍ SYSTÉM.....	25
3.1.1 Předpoklady řádného fungování vnitřního kontrolního systému	25
3.1.2 Nástoje vnitřního kontrolního systému	25
3.1.3 Systém COSO ERM.....	26
3.2 AUDIT	28
3.2.1 Interní audit.....	28
3.2.2 Externí audit	29
3.2.3 Forezní audit.....	30
3.2.4 Forezní technologie	32
METODIKA A CÍL PRÁCE.....	33
4 PRAKTICKÁ ČÁST.....	35
4.1 ANALÝZA PRŮZKUMU O VÝSKYTU HOSPODÁŘSKÉ KRIMINALITY	35
4.2 ROZHOVOR S PRACOVNÍKEM ODBORU HOSPODÁŘSKÉ KRIMINALITY.....	39
4.3 ROZHODNUTÍ NEJVYŠŠÍHO SOUDU ČR.....	43
4.4 ANALÝZA PODVODŮ	46
4.4.1 Účetní doklady.....	47
4.4.2 Odpovědnost, komunikace	52

5 ZHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ A NÁVRHY OPATŘENÍ.....	58
ZÁVĚR.....	62
SUMMARY.....	64
KEY WORDS.....	64
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	65
SEZNAM TABULEK, SCHÉMAT A GRAFŮ.....	69

ÚVOD

Podvodné jednání zaměstnanců i manažerů je pro společnost velmi škodlivé a má zhoubný vliv na rozvoj podnikání. Nezpůsobuje jen přímé finanční ztráty. Jeho dalšími dopady jsou - ztráta obchodních partnerů, poškození obchodních vztahů, odchod nejlepších zaměstnanců, nebo rozklad morálky v organizaci. Na základě desítek medializovaných korupčních kauz a podvodů se zdá, že míra korupce a podvodů na všech úrovních naší společnosti přesáhla únosnou mez. Jaká je však situace v běžných organizacích? Uvědomují si rizika podvodů i běžné firmy? Jsou schopny rozpoznat nezákonné aktivity i v činnosti svých zaměstnanců nebo obchodních partnerů? Jsou připraveny takovým aktivitám čelit?

V souvislosti s ekonomickou recesí se projevuje sílící tlak okolí na spáchání podvodu, a to ať už tlak okolí na zaměstnance, nebo tlak akcionářů na vedení společnosti. V případě odhalení podvodu však organizace velmi často nevyvodí žádné právní důsledky vůči podvodníkovi. Společnosti si však musí uvědomit, že se trestní odpovědnost právnických osob vztahuje i na činnost páchanou zaměstnancem jménem společnosti. Pokud manažer falšuje účetní doklady s cílem nadhodnotit tržby a hospodářské výsledky, je společnost trestně odpovědná za toto jednání? Otázkou je, zda učinila dostatečná opatření, aby této trestné činnosti zabránila.

Tato problematika je velice aktuální, o čemž svědčí i aktuálně řešené případy, např. Mostecké uhelné společnosti, jejíž manažeři byli odsouzeni za podvody a praní špinavých peněz.

K pochopení problému jako celku je potřeba zodpovědět několik otázek:

- Co je to účetní podvod, jakým způsobem lze manipulovat s účetními výkazy?
- Jaké podvody se v praxi vyskytují nejčastěji?
- Jak lze tyto podvody odhalit?
- Existují účinná opatření v boji proti účetním podvodům?

K zodpovězení těchto otázek je potřeba nejprve poznat základní normy jako je Etický kodex účetních znalců a auditorů a základní postupy auditora při zjištění podvodu. Je nutné zjistit, jaké druhy podvodů jsou páčány, jak vznikají a jak jsou odhalovány. Této problematice jsou věnovány první a druhá kapitola, včetně daňových úniků, které jsou nejčastějším důsledkem účetního podvodu. Třetí kapitola se zabývá vnitřním kontrolním systémem, základním nástrojem v boji proti účetnímu podvodu. Ve čtvrté kapitole jsou analyzovány konkrétní případy hospodářské kriminality v oblasti účetních podvodů, především pak v návaznosti na trestní odpovědnost právnických osob. Dále pak analýza dat z celosvětového průzkumu výskytu hospodářské kriminality a způsobů odhalování těchto podvodů. Cenné informace poskytuje i rozhovor s vedoucím pracovníkem odboru hospodářské kriminality Krajského ředitelství policie Jihočeského kraje. Vyhodnocením těchto dat lze získat ucelený přehled o vývoji v této oblasti a možnostech, které mají společnosti v boji proti účetním podvodům.

1 FIREMNÍ KULTURA A ETIKA V ÚČETNICTVÍ

Chceme-li se zabývat tématem podvodného jednání, musíme vycházet ze základních pojmů, které s tímto jednáním souvisejí. Pro každého člověka je samozřejmé, že pokud někdo "podvádí", chová se nesprávně, špatně či nezákonně, porušuje určitá závazná pravidla. Proto se nejprve zaměříme na pojmy firemní kultura a etika, neboť oba tyto pojmy jsou spjaty s chováním člověka a s dodržováním daných pravidel.

1.1 FIREMNÍ KULTURA

Chceme-li mít výkonnou firmu, je nutné se zaměřit především na kvalitu lidí a kvalitu firemní kultury. Právě firemní kultura může významným způsobem přispět k podnikatelské výkonnosti a k odolnosti čelit rizikům selhání v pracovním chování. Pod pojmem firemní kultura si každý může představit něco jiného. Jako první nás napadnou slova jako klima ve firmě, přístup lidí.

Firemní kultura je „*souhrn představ, přístupů a hodnot ve firmě všeobecně sdílených a relativně dlouho udržovaných. Takto definovaná kultura firmy je produktem myšlení lidí. Lze ji považovat za určitou vnitřní atmosféru typickou pro firmu neboli ovzduší ve firmě panující*“ (Pfeifer, Umlaufová, 1993).

„*Firemní kultura (corporate culture): nemůžete ji vidět, dotknout se jí, cítit ji, ochutnat nebo slyšet, ale je zde. Prostupuje všemi aspekty života organizace a má hluboký dopad na úspěch a neúspěch organizace. Pokud je řízena efektivně, je skutečným hospodářským aktivem. Je-li vedena neefektivně, nebo pokud se zhoršuje, může vést i k pádu organizace. Ve velmi reálném smyslu je firemní kultura označována jako osobnost společnosti*“ (Flamholz, Randle, 2011).

Vysekalová, Mikeš (2009) říkají, že „*firemní kultura vyjadřuje určitý charakter firmy, celkovou atmosféru, ovzduší, vnitřní život ovlivňující myšlení a chování spolupracovníků firmy. Hovoříme také o zvyklostech a rituálech využívaných ve firmě i o hodnotách, které se projevují v obecných vzorcích chování a jednání všech pracovníků*“.

Můžeme tedy stručně shrnout, že pojem **firemní kultura** zahrnuje:

- působení firmy a jejích pracovníků navenek,
- vztahy mezi zaměstnanci, jejich myšlení, vzorce chování,
- celkové klima firmy, zvyklosti, ceremoniály,
- co je považováno za klady a co za zápory,
- hodnoty sdílené většinou pracovníků.

Pro tvorbu firemní kultury jsou důležitá i konkrétní pravidla, která řídí život firmy, patří mezi ně například firemní řád, vnitřní směrnice, podpisový řád nebo kodex jednání zaměstnance, kterým se budeme zabývat v další kapitole.

1.2 ETIKA V ÚČETNICTVÍ

1.2.1 POJEM ETIKA

Pojem "etika" je odvozen z řeckého *éthos*, což znamená obvykle místo pobytu, zvyk, obyčej, mrav.

Putnová, Seknička (2007) definují: *„Etika je souhrn norem a pravidel, vyjadřující názory společnosti na chování a jednání lidí z hlediska dobra a zla, správnosti a nesprávnosti. Je to nauka o mravnosti, o původu a podstatě vědomí a jednání“*.

„Etika stanovuje principy morálky lidských skutků, vybavuje člověka (teoretickými) znalostmi morálky lidského jednání. Etika ve skutečnosti nezaručuje, že člověk bude morální nebo dobrý“ (Babor, 2007).

Etika, tak jako každá jiná vědní disciplína operuje základními kategoriemi jako je kategorie mravnost, morální hodnoty, morální kritéria, morální normy, morální ideje. Vyžaduje i pojmovou základnu. K hlavním pojmům, s nimiž se běžně v etice setkáváme náleží takové pojmy jako dobro, zlo, spravedlnost, poctivost, kázeň, pracovitost, mravní vědomí, svědomí, atd. (Kárníková, 2007).

Z široké filosofie etiky se postupem času vyčlenila etika profesní. Profesní etika se pak snaží formulovat etické hodnoty, normy a principy, které budou považovány za správné. Snaží se odpovědět na otázku, co je správné, a to bez ohledu na motivaci.

1.3 ETIKA V ÚČETNÍ PROFESI

Do doby než Sherron Watkins, viceprezidentka Corporate Development společnosti Enron a Cynthia Cooper, viceprezidentka interního auditu společnosti WorldCom, zveřejnily finanční skandály svých společností, nebylo etické jednání profesních účetních v popředí pozornosti vedení korporací, zákonodárců a regulátorů. Mnohem větší pozornosti se dostávalo správnosti a úplnosti účetních výkazů, poctivému a věrnému obrazu finanční pozice a hospodaření společnosti a možnosti zpronevěry. V popředí pozornosti auditorů pak stála otázka odpovědnosti vůči akcionářům auditované společnosti včetně odpovědnosti za neodhalení případné zpronevěry a diskrepance mezi touto odpovědností a očekáváním klientů.

Nejviditelnějším dopadem výše uvedených skandálů na účetní profesi byl pád firmy Arthur Andersen, jedné z tehdejší „Velké pětky“ auditorských společností. Účetní profese reagovala rozvinutím a zpřísněním etických norem s důrazem na jednání profesních účetních ve veřejném zájmu, a nikoli pouze v zájmu jednotlivých klientů nebo zaměstnavatelů.

Nutnost alespoň částečně formalizovat správnost či nesprávnost lidského chování vyústila ve vznik etických kodexů. Jsou to dokumenty, které upravují obecná i konkrétní pravidla v jednotlivých organizacích a profesích. V rámci účetní profese funguje již od roku 1999 Komora certifikovaných účetních. Ta v rámci své působnosti vydala etický kodex, který usměrňuje činnost všech certifikovaných účetních v naší republice. Komora certifikovaných účetních se rozhodla přijmout etický kodex mezinárodní federace účetních IFAC, jehož je jako organizační jednotka Svazu účetních členem. Tento kodex má být souborem etických požadavků, který budou dodržovat certifikovaní účetní při výkonu své profese v České republice i v zahraničí.

1.3.1 ETICKÝ KODEX PRO AUDITORY A ÚČETNÍ ZNALCE

Rada IFAC (International Federation of Accountants) ustanovila Mezinárodní radu pro etické standardy profesních účetních/auditorů, jejímž úkolem je vytvářet a vydávat ve své vlastní kompetenci vysoce hodnotné etické standardy a další stanoviska určená pro využití ze strany profesních účetních/auditorů na celém světě v globálním měřítku.

Tento etický kodex stanoví etické požadavky pro profesní účetní/auditory. Členská organizace IFAC nesmí uplatňovat méně přísné standardy, než ty, které jsou uvedeny v tomto Kodexu (Svaz účetních, Informace z mezinárodních institucí).

Etický kodex kromě obecných ustanovení společných všem profesním účetním řeší dále etiku účetního dle pozice, na které se daná osoba může nacházet, jde buď o profesní účetní provozující veřejnou praxi, nebo o jejich kolegy v zaměstnaneckém poměru.

Profesní účetní v zaměstnaneckém poměru může být ovlivněn etickým kodexem zaměstnavatele, ať již soukromé firmy, nebo nedávno novelizovaným Etickým kodexem veřejné správy. Vynutitelnost dodržování etických kodexů u zaměstnance je do jisté míry snazší. Pokud ho zaměstnanci podepisují, může se jeho porušení posoudit jako porušení pracovní kázně a vést až k ukončení pracovního poměru. V praxi může dojít ke střetu zaměstnaneckých a profesních zájmů. Zaměstnavatel však nemá právo žádat od zaměstnance, aby porušoval právní předpisy nebo profesní standardy.

Podstatnou částí se etický kodex věnuje profesním účetním, kteří provozují veřejnou praxi. Zde je mimo jiné řešen takový základní kámen etiky jako je odborná způsobilost, tj. poskytování jen takových služeb, ke kterým má profesní účetní kvalifikační předpoklady. Služby mají být provedeny poctivě, objektivně a v souladu s příslušnými právními a technickými standardy.

Etický kodex ve svých úvodních částech deklaruje, že význačným znakem účetní profese je převzetí **odpovědnosti vůči veřejnosti**. Veřejností se rozumí státní orgány, zaměstnanci, zaměstnavatelé, zákazníci, investoři, banky a další subjekty. Tyto subjekty vkládají důvěru ve správnost a objektivitu informací.

Auditor/účetní znalec je povinen dodržovat tyto **základní principy**:

- a) **integrita** - být upřímný a čestný ve všech odborných a obchodních vztazích,
- b) **objektivita** - nedovolit, aby zaujatost, střet zájmů nebo nepřípustný vliv jiných stran převážili nad profesním a odborným uvažováním,
- c) **odborná způsobilost a řádná péče** - udržovat odborné znalosti a dovednosti na úrovni potřebné k tomu, aby klientovi nebo zaměstnavateli mohl poskytovat vysoce kvalifikované odborné služby na základě nejnovějších poznatků a vývoje

v účetní praxi, legislativě a technických postupech a postupovat odpovědně a v souladu s příslušnými odbornými a profesními standardy,

- d) **důvěrný charakter informací** - zachovávat mlčenlivost o informacích získaných v rámci profesních a odborných vztahů při poskytování odborných služeb, a proto nesdělovat takovéto informace třetím stranám bez náležitého a konkrétního oprávnění, s výjimkou případů, kdy existuje právo či povinnost podle zákona nebo podle profesních předpisů informace sdělit, ani nepoužívat důvěrné informace pro osobní užitek auditora/účetního znalce nebo třetí strany,
- e) **profesionální jednání** - dodržovat příslušné zákony a vyhlášky a vyhýbat se jakémukoliv jednání, které diskredituje profesi (Etický kodex pro profesní účetní a auditory, 2012).

1.3.2 ŘEŠENÍ ETICKÝCH PROBLÉMŮ

Řešení etických problémů probíhá ve třech fázích. Nejprve je důležité identifikovat hrozby, které ohrožují dodržování základních principů, poté vyhodnotit jejich významnost a nakonec přijmout zabezpečovací prvky nezbytné k eliminaci nebo snížení hrozeb.

Hrozby mohou být různého druhu, např.:

- hrozba vlastní zainteresovanosti,
- hrozba prověrky na sobě samém,
- hrozba protekčního vztahu,
- hrozba spřízněnosti,
- hrozba vydíratelnosti.

Zabezpečovací prvky jsou postupy nebo ostatní opatření, které mohou eliminovat nebo snížit hrozby na přijatelnou úroveň. Zabezpečovací prvky se člení do dvou kategorií:

- zabezpečovací prvky vytvořené profesními orgány, legislativou nebo regulatorními orgány - požadavky na vzdělání, profesní rozvoj, atd.
- zabezpečovací prvky v rámci pracovního prostředí - systémy podnikového dohledu, zaměstnavatelské programy zaměřené na etiku, systémy vnitřních kontrol, vhodné disciplinární procesy, atd.

1.3.3 AUDITOR A PODVOD DLE ISA 240

Problematika podvodu ve vztahu k auditorské činnosti je upravena v auditorském standardu *ISA 240 Postupy auditorů související s podvody při auditu účetní závěrky*. Problematika podvodu však bývá v auditorské dokumentaci nedostatečně zohledněna. Je to možná také tím, že si auditoři často připadají jako bojovníci s větrnými mlýny za situace, kdy osoby odpovědné za detekci a odhalování podvodného jednání, tuto skutečnost zlehčují, a nebo úplně ignorují.

Úkolem auditora je získat přiměřenou jistotu, že účetní závěrka jako celek neobsahuje významnou (materiální) nesprávnost způsobenou podvodem nebo chybou. První zásadou při práci auditora je užití profesního skepticismu. Je povinen předpokládat, že účetní závěrka obsahuje nesprávnosti, a to neúmyslné či způsobené záměrně. Cílem auditora je zaměření na faktory rizika podvodu, které indikují tzv. trojúhelník podvodu. Nezbytným krokem auditora je tyto faktory rizika zdokumentovat a také na ně reagovat. Auditor vytvoří či upraví plán auditu, zaměří se na problémovou oblast a prostřednictvím prostudování všech písemných informací, důkladné verbální komunikace nebo dotazování vedení společnosti na hodnocení rizika získává důkazní informace (Králíček, 2014).

Ve spise auditora by měly být uvedeny oblasti, ve kterých auditor cítí riziko podvodu, včetně jeho popisu. Může se jednat o:

- účetní závěrku jako celek (např. z důvodu manuální zpracování dat),
- skupiny transakcí a událostí (transakce se spřízněnými osobami),
- zůstatky účtů,
- zveřejněné údaje a události v účetní závěrce (významný soudní spor, neuvedený v účetní závěrce).

Povinností auditora je zdokumentování záznamu o projednání možného výskytu podvodu s vedením účetní jednotky (Procházková, 2014).

2 FINANČNÍ PODVODY, DAŇOVÉ ÚNIKY

2.1 FINANČNÍ PODVODY

Müllerová (2013) uvádí, že: *„za podvod je obecně považován čin spáchaný vědomě a nepoctivě s cílem získat výhodu, která způsobí ztrátu jiné straně“*.

Mezinárodní účetní standard ISA 240 definuje podvod jako *„záměrné jednání jedné nebo více osob pověřených řízením, zaměstnanců nebo třetích stran, který má formu klamu za účelem získání neoprávněné nebo protiprávní výhody. Za součást podvodu je považována také zpronevěra.“*

Dle ACFE je podvod: *„jakýkoli záměrný čin nebo zanedbání určité povinnosti s úmyslem oklamat ostatní a který vede k tomu, že oběť tohoto činu utrpí ztrátu a pachatel získá určitý prospěch.“* (acfe.cz)

2.2 TYPY PODVODŮ

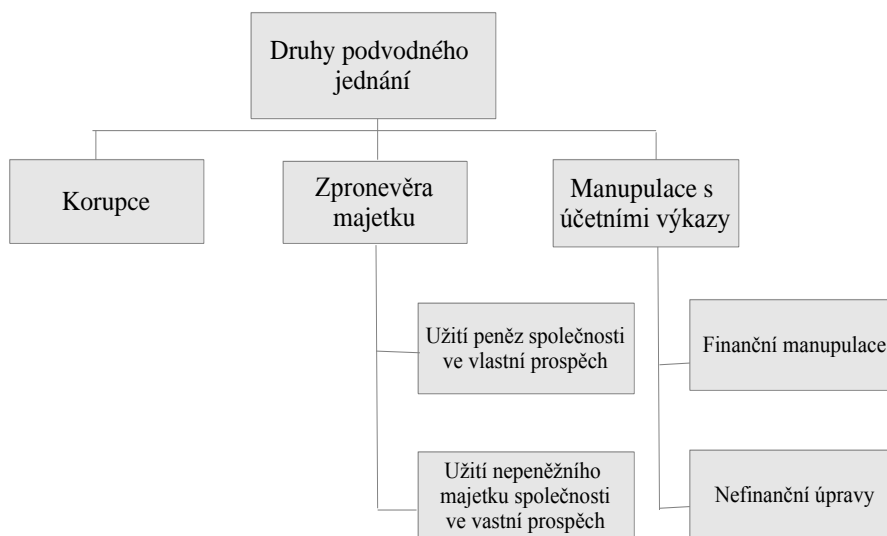
Prvním stupněm členění podvodů je jejich rozčlenění na externí a interní podle toho, jakým subjektem je páchan, tedy zda se jedná o subjekt uvnitř účetní jednotky, či mimo ni.

2.2.1 INTERNÍ PODVODY

„Interní podvod je oproti externímu mnohem hůře „detekovatelný“, zejména pokud je jeho iniciátorem osoba v řídicí pozici s vysokou mírou pravomocí“ (Volkánová, 2014).

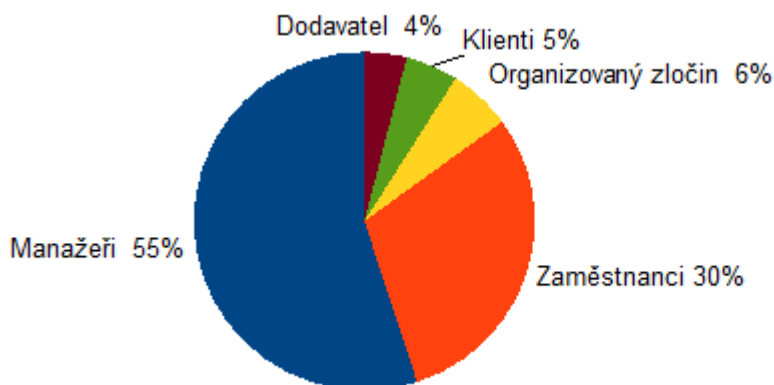
Schéma 1: Interní podvod - rozdělení do základních skupin

Zdroj: Pém (2009), vlastní zpracování

Podvody páchané zaměstnanci jsou definovány dle ACFE (Asociace certifikovaných vyšetřovatelů podvodů) jako zneužití, resp. zneužívání pracovní pozice zaměstnance pro vlastní obohacení, a to úmyslnou zpronevěrou nebo nezákonným využíváním majetku společnosti. Mohou to být podvody zaměstnance, manažera nebo statutárního zástupce. Jak uvádí následující graf, zaměstnanec nebo manažer je pachatelem až v 85 % případech podvodů.

Graf 1: Nejčastější pachatelé podvodů poškozujících firmu

Zdroj: Kolman (2011), vlastní zpracování

K nejčastějším podvodům páchaným zaměstnanci patří:

- podplácení a korupce zaměstnanců,
- zpronevěra hotovosti,
- podvody při fakturaci,
- neoprávněné proplácení výdajů poskytovaných zaměstnanci v souvislosti s výkonem práce,
- nezaúčtování tržeb,
- zpronevěra majetku společnosti,
- neoprávněné výplaty zaměstnanců (černé duše, prémie, kompenzace),
- používání firemních prostředků na soukromé účely,
- falšování finančních výkazů (Volkánová, 2014).

2.2.2 MANIPULACE S FINANČNÍMI VÝKAZY, ÚČETNÍ PODVODY

Nejzávažnějším typem podvodů jsou samozřejmě podvody manažerské. Management má totiž významné příležitosti a možnosti podvádět. Může manipulovat s účetními závěrkami nebo s finančními výkazy. Nejčastěji se zkreslují údaje o hodnotě aktiv, obratu a vytvořeného zisku, kdy jsou tyto hodnoty **nadhodnoceny**, například proto, aby firma vypadala lépe před bankou poskytující úvěr. Naopak údaje o závazcích,

nákladech či ztrátě se **podhodnocují**. Výjimečně může docházet i k tomu, že se společnost snaží své výsledky podhodnotit, aby v porovnání s dalším obdobím, kdy očekává horší výsledky, nebyly tak velké rozdíly.

Volkánová (2014) shrnuje tyto úpravy do pěti skupin:

1. Fiktivní tržby - vykazování výnosů za prodej, který se ve skutečnosti nestal
2. Časové rozlišení - fakturováním nasmlouvaných dodávek, které ve skutečnosti proběhnou až v následujícím období
3. Nesprávné ocenění aktiv - neúčtování opravných položek u aktiv, jejichž reálná hodnota je nižší, než hodnota evidovaná v účetnictví
4. Nepřiznané závazky/náklady - neúčtování o některých nákladech a závazcích je těžko odhalitelné i pro auditora, dá se odhalit například konfirmacemi obratu s největšími dodavateli.
5. Chybné přílohy - zatajování důležitých informací, např. podrozvahových závazků jako je leasing nebo následných událostí vzniklých od konce účetního období do data sestavení finančních výkazů.

2.2.3 TRESTNÝ ČIN ZKRESLOVÁNÍ ÚDAJŮ O STAVU HOSPODAŘENÍ A JMĚNÍ

Podstata trestného činu zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 ods. 1 trestního zákoníku spočívá v tom, že pachatel ohrozí majetková práva jiného nebo včasné a řádné vyměření daně, a to některým z následujících alternativně stanovených způsobů:

- nevede účetní knihy,
- v takových účetních knihách, zápisech nebo dokladech uvádí nepravdivé nebo hrubě zkreslující údaje,
- takové účetní knihy, zápisy nebo doklady zničí, poškodí, učiní neupotřebitelnými nebo zatají.

2.2.4 EXTERNÍ PODVODY

Za externí podvod lze označit nekalou činnost, páchanou externím subjektem na úkor podvedené společnosti, bez pomoci osob uvnitř této společnosti.

Mezi tyto podvody patří například:

- podvody při uzavírání smluv – vyplacené zálohy dodavateli, zboží nedodáno,
- pojišťovací podvody,
- internetové a IT podvody,
- daňové úniky.

2.3 TROJÚHELNÍK PODVODU

Podle teorie o **trojúhelníku podvodu**, který ve svém výzkumu formuloval Dr. Donald Cressey, zaměstnanci páchají podvody, když nastane kombinace následujících tří faktorů.

- motiv (tlak),
- příležitost,
- zdůvodnění (Příkryl, 2012)

2.3.1 MOTIVY PODVODŮ

Motivy pro spáchání podvodu mohou být samozřejmě u každého pachatele různé, na prvním místě však stojí chamtivost člověka. Mezi další motivy můžeme řadit například tlak na dosažení vyššího zisku s vazbou na odměňování, vnímání nízkého rizika odhalení, špatný příklad ze strany vedení či vlastníka podniku, pokud sám nedodrží kulturu čestného a etického chování. Motivem může být i pocit nespravedlnosti nebo nedostatečného ohodnocení.

Motiv ke spáchání podvodného účetního výkaznictví nebo tlak na jeho spáchání může existovat v situaci, kdy je vedení pod tlakem pocházejícím ze zdrojů mimo účetní jednotku nebo uvnitř účetní jednotky, aby bylo dosaženo očekávaného (a možná

nereálného) zisku či finančního výsledku. Podobně může být pro jednotlivé osoby motivem ke zpronevěře majetku například skutečnost, že žijí nad své poměry.

ISA 240 uvádí např. motivy jako:

- silná konkurence nebo nasycení trhu doprovázené klesajícími maržemi,
- vysoká citlivost na rychlé změny, např. změny technologií, zastaralosti zásob nebo úrokových sazeb,
- výrazný pokles poptávky a rostoucí podnikatelské potíže objevující se v daném odvětví nebo v celé ekonomice,
- provozní ztráty, z nichž vyplývá riziko konkurzu nebo nepřátelského převzetí,
- nové účetní požadavky nebo nové požadavky právních předpisů.

Často si na problém s podvodem zadělává sama firma, především tlakem na zaměstnance. Plnění finančních cílů můžeme sledovat v mnoha institucích, jako jsou banky, pojišťovny nebo poštovní služby.

2.3.2 PŘÍLEŽITOST K PODVODU

Příležitost spáchat podvod rozkrádáním je všude tam, kde neexistuje propracovaný vnitřní kontrolní systém, existuje zodpovědnost bez kontroly a tam kde chybí korektní etická kultura. Důležitým faktorem je i možnost zaměstnanců upozornit na nekalé jednání. Vedení musí dát zaměstnanci jasně najevo, že se bude jeho námitkou zabývat a že je pro něj komunikace se zaměstnancem důležitá.

Příležitostí může být i vědomí, že kontrolní systém lze obejít, znalost nedostatků kontrolního systému. Každý zná známé přísloví, že: „*Příležitost dělá zloděje*“.

Müllerová (2013) uvádí celou řadu příležitostí k páčání podvodu neboli faktorů rizika podvodu a to např:

- *nedostatečné delegování odpovědnosti a pravomoci,*
- *nekorektní podnikové prostředí,*
- *ohrožení finanční stability,*
- *povaha oboru nebo činnosti účetní jednotky poskytuje příležitosti k zapojení do podvodného účetního výkaznictví (transakce se spřízněnými osobami, transakce v zahraničí),*

- *vlastník nerozlišuje osobní a podnikatelské transakce,*
- *nepřátelský vztah mezi účetní jednotkou a zaměstnanci, kteří mají přístup k hotovosti,*
- *příležitost zpronevěřit majetek,*
- *nedůsledná evidence majetku,*
- *špatná ochrana účetních dat,*
- *podceňování rizika spáchání podvodu.*

2.3.3 ODŮVODNĚNÍ PODVODU

Určité osoby mohou pro páchaní podvodné činnosti nalézt odůvodnění. Někteří jednotlivci mohou mít přístup, vlastnosti nebo soubor etických hodnot, které jim dovolí vědomě a úmyslně spáchat nepoctivý čin. Nicméně i jinak poctivá osoba může spáchat podvod, je-li vystavena dostatečnému tlaku. Kromě finanční nouze, která může postihnout kohokoliv, může dojít i ke změně žebříčku hodnot nebo priorit člověka. Pachatel často počítá s tím, že si vyřeší své finanční potíže a peníze časem vrátí. Za jednáním zaměstnance mohou být i smutné pohyby jako finančně náročná léčba člena rodiny. Bohužel ani toto není omluvou pro krádež.

2.4 MINIMALIZACE RIZIKA ÚČETNÍHO PODVODU

V případě omezování rizika podvodu je základem úspěchu pochopení jeho příčin, identifikace rizikových oblastí a zavedení postupů na jejich ochranu. Podvod je možný tam, kde je k němu příležitost a pokud má potencionální pachatel pocit, že více podvodem získá, než by mohl ztratit při jeho odhalení.

K minimalizaci rizika podvodu je potřeba zavést ve společnosti účinná opatření. Jsou to zejména:

Etická kultura, etické standardy

- důraz na prevenci vzniku podvodu a na odstrašování před podvodem,
- zaměstnanec by měl být motivován pozitivním pracovním prostředím,
- k ohlášení podvodu zavést vhodný komunikační kanál, např. anonymní linku.

Stanovení metod a postupů pro snížení rizika podvodu

- identifikovat zranitelné oblasti, včetně odpovědnosti,
- zavést důsledný vnitřní kontrolní systém a proškolit všechny zaměstnance s jeho pravidly, pravidelně ho vyhodnocovat,
- stanovit jasné důsledky pro pachatele podvodu,
- stanovit způsoby ohlášení podezření na podvod,
- zavést jasná pravidla pro osoby hlásící podvod, tak aby měly záruku ochrany před pachatelem podvodu.

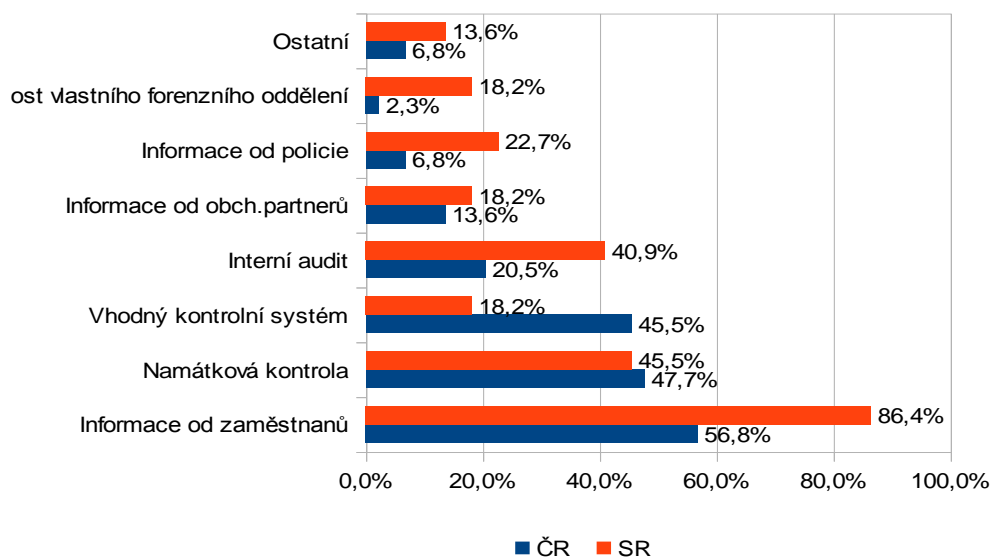
2.5 ODHALOVÁNÍ ÚČETNÍHO PODVODU

Při odhalení podvodu je nejdůležitější rychlá, důrazná a závažnosti podvodu odpovídající reakce. Společnost musí být především nekompromisní, už jen z toho důvodu, aby odradila další potencionální podvodníky. Pro případ podvodu by měla společnost vypracovat tzv. nouzový plán který:

- bude schválen kompetentními orgány společnosti,
- bude v něm stanoveno, kdo povede vyšetřování,
- definuje cíle a kompetence vyšetřovacího orgánu,
- stanoví postup při vyšetřování,
- řeší spolupráci s policií,
- zahrnuje též výkaznictví a informování veřejnosti.

Nejčastějším způsobem, jakým se podle průzkumu společnosti Surveilligence podaří odhalit podvod, je informace od vlastních zaměstnanců. Až na dalších příčkách se umístily náhodné kontroly a využívání kontrolního systému. Tyto výsledky jen potvrzují, že jedním z nejlepších nástrojů prevence je systém sběru informací od vlastních zaměstnanců. Zaměstnanci budou pro organizaci vždy zdrojem důležitých informací. Organizace by proto měla zaměstnance s vysokou morálkou a osobní integritou, kteří se nebojí postavit podvodům, podporovat a chránit. Způsoby jakými byly nejčastěji odhaleny podvody v českých a slovenských firmách v roce 2011 znázorňuje graf 2.

Graf 2: Způsoby odhalení podvodů v ČR a na Slovensku

Zdroj: Průzkum o výskytu podvodů v organizacích v České republice a na Slovensku v roce 2011, vlastní zpracování

Při nástupu nových typů podvodů je stále obtížnější identifikovat pachatele. Společnosti musí včas reagovat upravením svých mechanismů hodnocení rizik podvodů, systémů prevence a detekce podvodů. Metody detekce, založené na běžných „red flags“, jako je například účtování mimo pracovní hodiny pachatelé již znají. Společnosti by měly využívat ve větší míře pokročilé statistické metody, metody datových analýz tak, aby odhalily stopy zanechané pachatelem.

Při zavádění opatření proti páčání trestné činnosti však mohou vzniknout i různé právní problémy, spojené se zvýšenou kontrolou nebo monitoringem zaměstnanců. Některá opatření se snadno mohou dostat do rozporu s právy zaměstnance na soukromí nebo ochranu osobních dat.

Drábková (2013) řadí mezi možné postupy při odhalování podvodů např:

- *Due Diligence - přezkoumání finančních a materiálních aspektů protistrany*
- *Externí audit*

- *Interní audit*
- *Forenzní účetnictví*
- *Restatement - revizi dřívější závěrky při podezření na omyl či podvod.*

2.6 NO FRAUD TOLERANCE

Jak uvádí například Volkánová (2014), po skandálech velkých společností s manipulací účetních výkazů vznikla éra, které se v anglosaské oblasti říká „no fraud tolerance“, neboli nulová tolerance k podvodům. Došlo ke zpřísnění příslušné legislativy, aby byly více ochráněny zájmy investorů. Jedním z kroků tak byl například vznik Sarbanes-Oxley Act 2002.

2.6.1 SARBANES OXLEY ACT 2002

V roce 2002 podepsal George Bush nový zákon, jehož prostřednictvím došlo k rozsáhlému zpřísnění amerických obchodních praktik, s cílem získat důvěru veřejnosti v americké podnikání po skandálech a bankrotech společností Enron a WorldCom. Společnost Enron působila v roce 2001 navenek jako zdravě fungující společnost, než se začaly projevovat první problémy a bylo zjištěno, že podnikové zisky byly od roku 1997 uměle nadhodnoceny o celých 600 milionů dolarů. Nadhodnocování výsledků, zkreslování účetních informací a machinace s majetkem však kryla i auditorská společnost.

Zákonem došlo k regulaci účetního odvětví prostřednictvím nezávislého veřejného dozorčího výboru. Tento zákon zavedl například odpovědnost manažerů za dodržování postupů vnitřních kontrol s povinností zveřejňovat závažné nedostatky (The Economics, 2007).

Zákon se zabývá transparentností a přesností účetnictví a finančních výkazů, zpřísněním interních kontrolních systémů a odhalením a přísným postihem hospodářské kriminality. Významnou úpravou je zavedení povinnosti zveřejňovat zprávu o činnosti interních kontrol nebo povinnost auditora poskytnout výrok o účinnosti a efektivnosti interních kontrol prováděných managementem společnosti. Mimo území USA se tento zákon vztahuje především na zahraniční společnosti kotované na amerických akciových

trzích. Vzhledem ke globalizaci se tento zákon týká i mnoha firem působících na území České republiky.

2.6.2 ACFE

V oblasti boje proti podvodům působí také Asociace certifikovaných vyšetřovatelů podvodů (ACFE), která je v této oblasti největší společností specializující se na vzdělávání v oblasti vyšetřování účetních podvodů. Prostřednictvím odborné certifikace se ACFE snaží především o snížení výskytu podvodů a hospodářské trestné činnosti. Ve světě certifikovaní vyšetřovatelé podvodů pocházejí z různých profesí, mimo jiné auditorů, účetních, finančních odborníků, policejních vyšetřovatelů, specialistů na bezpečnost a prevenci škod, advokátů, pedagogů a kriminologů. Vyšetřovatelé musí kromě nutnosti získání zkoušky CFE dodržovat přísná pravidla profesní etiky a neustále se profesně vzdělávat (acfe.com).

2.6.3 TRESTNÍ ODPOVĚDNOST PRÁVNICKÉ OSOBY

Jednou z nejpodstatnějších změn v oblasti postihu hospodářské kriminality je především zavedení trestní odpovědnosti právnických osob s účinností od 1. ledna 2012. Trestní odpovědnost právnických osob zcela zásadním způsobem změnila dosavadní pohledy na možné negativní důsledky a dopady spojené s hospodářskými a majetkovými trestnými činy, jež jsou páčány ze strany členů orgánů obchodních korporací nebo jejich zaměstnanců. V kontextu hospodářské kriminality a související trestní odpovědnosti je přitom významné zejména nové pojetí postavení a odpovědnosti členů orgánů obchodní korporace, včetně nového pojetí péče řádného hospodáře (Koukal, 2014).

Povinnost jednat s péčí řádného hospodáře má každý člen voleného, jmenovaného nebo jinak povolaného orgánu právnické osoby. Zákon předpokládá odpovědnost za řádný výkon povinností s tím, že při jejich porušení se zakládá povinnost k náhradě škody. Povinnost jednat s péčí řádného hospodáře předpokládá především nezbytnou loajalitu či potřebnou znalost, což ukazuje, že se nejde jen cestou objektivní péče. Nejedná se pouze o jeden standard, ale o jakési minimum, které musí být vždy dodrženo. České právo předpokládá, že převezme-li někdo funkci, měl by mít potřebné

znalosti a schopnosti, které jsou pro výkon funkce obvyklé. Ten, kdo není schopen tuto péči splnit, ať již v době vzniku funkce (bílý kůň) nebo v jejím průběhu, jedná nedbale, ledaže z toho pro sebe vyvodí důsledky (Havel, 2014).

2.7 DAŇOVÉ ÚNIKY

Daňové úniky můžeme rozdělit na daňové úniky legální a nelegální. Legálním únikem jsou aktivity, které vedou k minimalizaci odvedené daně a to za pomoci využití např. daňových úlev, výjimek v zákoně nebo také mezer a pochybení vzniklých při tvorbě zákona. Nelegální daňový únik pak vzniká porušením zákona. Dělíme ho na úmyslný a neúmyslný. Zkrácení daně je považováno za trestný čin od většího rozsahu a navíc se musí jednat o úmyslné zavinění.

Mezi trestné činy daňové řadí zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník trestné činy dle § 240 - 245, a to:

- zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby,
- neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení, na zdravotní pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti,
- nesplnění oznamovací povinnosti v daňovém řízení,
- porušení předpisů o nálepkách k označení zboží,
- padělání a pozměňování předmětů k označení zboží pro daňové účely dokazujících splnění poplatkové povinnosti.

Ke krácení daně dochází v případě, pokud částka, o kterou je splněná daňová povinnost "pokrácena" převyšuje 50 tis. Kč. Poplatník porušuje zákon např. nepřiznáním příjmů nebo majetku, nadhodnocováním příjmů nebo výdajů, vystavováním fiktivních dokladů, pokud do nákladů zahrnuje náklady daňově neuznatelné. Často je tato trestná činnost spojována s vykazováním nadměrných odpočtů u DPH.

V souvislosti s trestním právem daňovým, které je v České republice řešeno v rámci trestního zákoníku, je velice důležitý institut účinné lítosti, který dává pachateli daňového úniku možnost své podvodné jednání odčinit. Lze říci, že stát za určitých podmínek dává přednost získání finančních prostředků, o které byl okraden, před trestní

odpovědností pachatele. Tím, že pachatel za stanovených podmínek uhradí zkrácenou daň nebo jinou povinnou platbu, mu bude garantována beztrestnost, resp. návrat do legality. Je však otázkou, zda toto ustanovení nenahrává potencionálním pachatelům, kteří při páchání trestné činnosti počítají s tím, že v případě odhalení použijí institut účinné lítosti.

2.7.1 CAROUSEL FRAUD

Velmi časté jsou v poslední době především úniky v oblasti DPH, kdy dochází k neuznání nároku na odpočet DPH, z důvodu zasažení transakce daňovým únikem. Těmto případům se říká "missing trader" nebo "carousel fraud", tedy kolotočový podvod. K těmto podvodům dochází v řetězové transakci, kdy jeden ze subjektů nepřizná či neodvede DPH na výstupu, i když mu byla uhrazena odběratelem. Některé subjekty často vznikají jen za účelem této podvodné transakce.

Těmto podvodům se státní správa snaží zamezit několika způsoby, především pak zavedením režimu přenesení daňové povinnosti u vybraných "rizikových" druhů zboží (reverse charge), dále ručením příjemce zdanitelného plnění a v neposlední řadě institutem nespolehlivého plátce. Důležitá je samozřejmě náležitá kontrola subjektů při registraci DPH, kontroly subjektů a efektivní sdílení informací v rámci České Republiky a EU.

Účastníkem takového řetězového podvodu se může stát snadno i subjekt, který se na podvodu nepodílí, ale je do transakce jako odběratel podvodným subjektem zatažen. Důležitou roli zde hraje prevence ve formě informovanosti těchto subjektů o existenci takových podvodů.

Ve většině případů subjekt, který se přímo dopustil podvodu, zaniká, či se stává nekontaktním. Daňová správa se tedy zaměřuje na ty subjekty, které se účastnily této transakce a mohou chybějící daň uhradit, bez ohledu na to, zda se této transakce účastnili vědomě, či nevědomě. Výsledkem je pak odnětí nároku na odpočet daně na vstupu.

V těchto dnech byl zveřejněn případ daňových úniků za více než půl miliardy korun, projednávaný Krajským soudem v Ostravě. Jedná se o typický karuselový podvod, kdy

hlavní obžalovaný založil banku na Kajmanských ostrovech, nechal vytisknout čipové karty, které měly umožnit uživateli zřízení internetových stránek a webhosting. Tyto karty prodával za stovky eur, i když jejich hodnota byla minimální a zakoupené služby nefunkční. Samozřejmě i zákazníci byli pouze fiktivní, cílem byl především „nárok na odpočet DPH“.

První rozsudky v této problematice vydal Soudní dvůr EU v roce 2006. Závěry této judikatury lze shrnout tím, že rozhodující skutečností pro určení, zda daňovému subjektu náleží nárok na odpočet či nikoliv, je to, zda se sám tento subjekt dopustil podvodu s DPH nebo zda věděl nebo "měl vědět" o tom, že se jiný subjekt takového podvodu dopustil ve vztahu k předmětu jím uskutečněného zdanitelného plnění, neboť v těchto případech nejsou plnění uskutečněná v rámci ekonomické činnosti (Toman, Doložilková, 2014).

3 VNITŘNÍ KONTROLNÍ SYSTÉM A EXTERNÍ AUDIT

3.1 VNITŘNÍ KONTROLNÍ SYSTÉM

Vnitřní kontrolní systém lze označit jako systém provozních, finančních, evidenčních a ostatních kontrol, které jsou vytvořeny managementem společnosti, s cílem vedení a řízení účetní jednotky řádným a efektivním způsobem. Jedná se o souhrn všech opatření a institucí, jejichž úkolem je ve vzájemné návaznosti kontrola hospodářské a provozní činnosti i činnosti pracovníků. Nástrojem i objektem kontroly jsou prakticky všechny obory podnikové informační soustavy, a to účetnictví, operativní evidence, kalkulace, rozpočetnictví (Schiffer, 2009).

Prvořadou složkou vnitřního kontrolního systému je účetnictví, za předpokladu, že je vedeno správně a v souladu s právními předpisy. Účetnictví disponuje značným množstvím vlastních kontrolních prvků (sebekontrolou), které by měly upozornit na nežádoucí manipulaci s majetkem. Vzhledem k tomu, že ne všichni pracovníci účtáren vykonávají své pracovní povinnosti v rozsahu vymezeném v pracovní smlouvě nebo jiných předpisech, vzniká potřeba vnější (externí) kontroly účetnictví, tedy auditu.

3.1.1 PŘEDPOKLADY ŘÁDNÉHO FUNGOVÁNÍ VNITŘNÍHO KONTROLNÍHO SYSTÉMU

Mezi základní předpoklady řádného fungování vnitřního kontrolního systému řadíme:

- správnou organizaci účtáren a účetních prací, jejímž cílem je zajistit pro řízení a pro kontrolu potřebné ukazatele
- výběr správné techniky účtování, tj. způsoby zachycování účetních případů, výběr vhodného softwaru
- vyhotovování správného účtového rozvrhu
- označování hmotného majetku inventárními čísly
- interní účetní předpisy podnikatelů - směrnice (Schiffer, 2009)

3.1.2 NÁSTOJE VNITŘNÍHO KONTROLNÍHO SYSTÉMU

Za základní nástroje vnitřního kontrolního systému považujeme **účetní záznamy** a **inventarizaci**. Předpokladem efektivnosti vnitřního kontrolního systému je přesné,

úplné, pravdivé a včasné vyhotovování účetních dokladů a tím i jejich zaúčtování v účetních knihách. Každý účetní doklad má dle Zákona o účetnictví své předepsané náležitosti. Účetní jednotka musí zajistit nejen jejich správné a včasné vystavování, ale i řádné přezkušování z hlediska věcného a formálního.

Úkolem inventarizace je zjistit skutečný stav majetku a závazků, zda je majetek řádně udržován a používán a zda jsou účetní záznamy o stavu majetku a závazcích pravdivé. Právě řádně provedenou inventarizací lze zachránit značné hodnoty, které by se jinak ztratily či byly zneužity nebo zničeny.

Součástí vnitřního kontrolního systému je také **operativní evidence**, např. evidence dlouhodobého drobného majetku, sloužící především k ochraně majetku, evidence příjezdů a odjezdů motorových vozidel, evidence docházky zaměstnanců, evidence pracovních úrazů, atd. Do vnitřního kontrolního systému účetní jednotky patří též **činnost dozorčí rady** v akciové společnosti, kontrolní komise v družstvech apod.

V souvislosti se zákonem o trestní odpovědnosti právnických osob vzniká otázka, jaká konkrétní opatření má ve své činnosti účetní jednotka učinit, aby nedošlo ke spáchání trestného činu. Systém vnitřních kontrol totiž není v české legislativě definován a odborníci se domnívají, že postačí prokázat, že jsou dostatečně kvalitně vypracovány a zavedeny vnitřní předpisy a směrnice a je prováděna kontrola jejich dodržování.

Mečl, (2014) říká, že „*opatření by měla být přiměřená povaze činnosti obchodní společnosti, exportním rizikům, participaci na veřejných zakázkách a na dalších faktorech. Jistě není nezbytné, aby každá korporace implementovala robustní compliance program*“.

3.1.3 SYSTÉM COSO ERM

Požadavky na interní kontrolní systém a posléze na řízení rizik se v posledních letech často měnily, objevila se celá řada postupů od různých konzultačních firem, hledajících jednoduchý a ekonomický návod. V mezinárodním prostředí se z celé této snahy vyprofiloval rámec, který se stává určitým standardem, podle kterého se řídí stále více firem, aplikujících požadavky interních kontrol a procesu risk managementu.

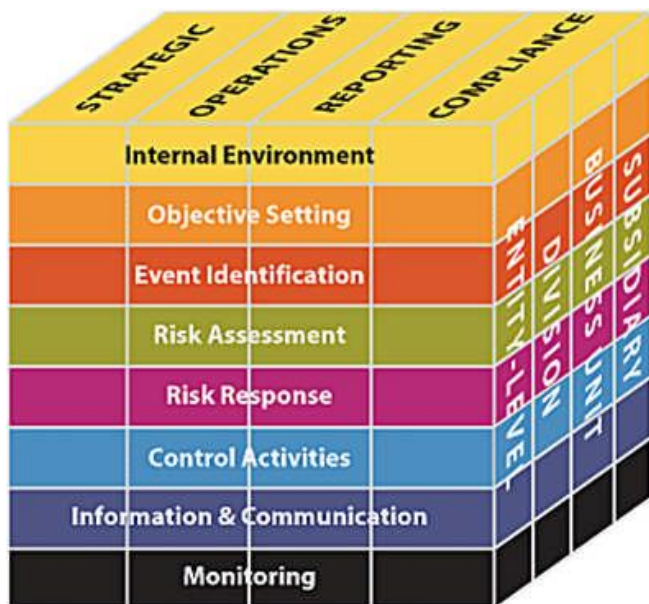
COSO ERM – Integrated Framework (Integrovaný rámec celofiremního řízení rizik) z roku 2004 se stává standardem pro naplnění regulatorních požadavků interních kontrol, risk managementu a vykazovacích požadavků, který akceptují společnosti, ostatní organizace a ostatní strany.

„ERM je proces, vytvářený představenstvem společnosti, managementem a ostatními pracovníky, aplikovaný ve strategickém nastavení a napříč celou společností, určený k identifikaci potenciálních událostí, které mohou ovlivnit společnost, a řízení rizik v rámci jejího rizikového apetitu, a k provádění odpovídající záruky, týkající se dosažení cílů společnosti“ (Puchhart, 2013).

Projekt ERM ukazuje dosažení cílů organizace a jejich členění na čtyři kategorie (strategické, operační, vykazovací a kompatibilní), dále osm propojených komponentů a různé úrovně organizace (celofiremní, divizní, obchodní jednotka, dceřiná jednotka). Význam a způsob činnosti ERM je poté vyjádřen v trojrozměrné matici (nebo zjednodušeněji v „kostce“), kde je možno vidět vzájemné propojení všech výše uvedených prvků s cíli organizace a její organizační strukturou.

Obrázek 1: Matice COSO ERM

Vysvětlivky: **Strategic** – strategické, **Operations** – operativní, **Reporting** – vykazovací, **Compliance** – kompatibilní, **Subsidiary** – dceř. Společnost, **Business unit** – obchodní jednotka, **Division** – divize, **Entity level** – celopodniková úroveň, **Internal environment** – vnitřní prostředí, **Objective setting** – Stanovení cílů, **Event Identifikacion** – identifikace událostí, **Risk Assessment** – hodnocení rizik, **Risk response** – reakce na rizika, **Control activities** – kontrolní činnosti, **Information & Communication**- informace a komunikace, **Monitoring** – sledování.

Zdroj: *Unternehmensweites Risikomanagement - Übergreifendes Rahmenwerk (2004).*

3.2 AUDIT

3.2.1 INTERNÍ AUDIT

Vnitřní kontrolní systém každé účetní jednotky je tvořen mnoha faktory, jež mají své specifické a nezastupitelné poslání. Jedním důležitým faktorem z nich je vnitřní (interní) audit.

Schiffer (2012) hovoří o tom, že „*Interní audit tvoří v některých směrech dokonce páteř vnitřního kontrolního systému, např. při ochraně majetku před rozkrádáním a zpronevěrami a při hospodaření účetní jednotky. Má nezastupitelné poslání i postavení při vytváření žádoucího pořádku v účetní jednotce a jeho udržování*“.

Lidé se často domnívají, že jediný rozdíl mezi interním a externím auditem je v tom, kdo jej provádí. Mají potom logicky dojem, že interní audit musí nutně provádět interní pracovník. Rozdíl je přitom zcela jinde - v samotném smyslu auditu.

„Interní audit je nezávislá, objektivní, ujišťovací a konzultační činnost zaměřená na přidávání hodnoty a zdokonalování procesů v organizaci. Interní audit pomáhá organizaci dosahovat jejích cílů tím, že přináší systematický metodický přístup k hodnocení a zlepšování efektivnosti řízení rizik, řídicích a kontrolních procesů a správy a řízení organizace“ (www.interniaudit.cz).

Cílem **interního auditu** je pomáhat organizaci - tj. všem týmům a pracovníkům - plnit cíle co nejefektivněji, vyvarovat se rizik a ztrát. Interní audit pracuje s aktuálními procesy, činnostmi a postupy, které vyhodnocuje a zlepšuje. Audit musí provádět pracovník s potřebnými zkušenostmi, což ale neznamená, že je třeba mít speciální tým kvality, auditory a podobné role. V praxi je interní audit dělán zejména proto, že jej požaduje standard, který organizace plní (v Česku nejčastěji normy z řady ISO). Hlavním význam interního auditu ale není v samotné normě; měl by sloužit jako nástroj kontinuálního zlepšování i jako nezávislý pohled, který managementu zprostředkuje podněty, kde firmu zlepšovat. Často je také interní audit, někdy blízký hloubkové kontrole (due diligence), vyžádán vlastníky, akcionáři nebo jiným subjektem, který má velký zájem na zdraví firmy. Tyto audity jsou standardně realizovány externími subjekty. Interní audit v organizacích státní správy je upraven zákonem o finanční kontrole. Interní audit ve firmách soukromého sektoru není podobnou legislativní normou upraven a je jen na vedení účetních jednotek, zda tento orgán zřídí, či nikoliv.

„S nejnovějšími světovými trendy interní audit poskytuje ujištění o tom, že je společnost vědoma rizik, kterým je vystavena, a zvládá je“ (Schiffer, 2012).

3.2.2 EXTERNÍ AUDIT

Externí audit naproti tomu ověřuje plnění externích příp. i interních standardů s cílem nezávisle ověřit, že organizace dodržuje pravidla, ke kterým se hlásí nebo které ji nařizuje legislativa. Externí audit pracuje s historickými záznamy příp. se znalostmi pracovníků. Slouží především třetím stranám, jedná se o pravidelnou (jednorázovou) činnost, auditor je vždy nezávislý smluvní partner.

3.2.3 FORENZNÍ AUDIT

Pro forenzní audit, neboli forenzní vyšetřování neexistuje žádná zákonem stanovená povinnost, jako u klasického auditu. Forenzní vyšetřování nemá v ČR žádnou zákonnou úpravu, je tedy považováno za auditorskou službu dle zákona o auditorech. Jedná se v podstatě o ověřování jiných ekonomických informací dle uzavřené smlouvy.

Externí audit, sloužící k vyšetřování podvodů, se nazývá forenzní audit. Výraz "forenzní" je odvozen z latinského slova "forum", které označovalo tržiště či náměstí, na kterém se odehrával veřejný život obce, včetně soudních pří (Čírtková, 2004).

Volkánová (2014) obecně popisuje forenzní vyšetřování jako: „*prověření podezřelého výskytu hospodářské kriminality ve společnosti nezávislým vyšetřovatelem dle smluvených podmínek.*“

V našich podmínkách je pojem forenzní často nahrazován pojmem soudní (např. soudní psychologie). Forenzní věda (nebo zkráceně forenzika, forensics), je vědní obor, který se zabývá vyšetřováním, získáváním a (soudním) dokazováním nějakého bezpečnostního incidentu nebo porušení práva státu či pravidel organizace. Forenzní věda vytváří a zlepšuje postupy vedoucí k prokázání identity osob, pravosti dat, pravosti listin, identifikace zbraní, chemikálií a podobně. Využití forenzních věd a postupů při vyšetřování se nazývá forenzní analýza.

Forenzní audit je zaměřen proti hospodářské kriminalitě. Zakázky na forenzní audit se věnují šetření v předem sjednaných oblastech, většinou s cílem odhalit trestné nebo jinak protizákonné jednání jednotlivců nebo skupin včetně analýz kontrolních postupů nebo získání důkazů potřebných pro úspěšný průběh existujících nebo hrozících soudních sporů.

Mimo auditorské firmy působí v této oblasti i detektivní kanceláře, poradenské firmy a advokátní kanceláře. Auditorské týmy mohou zahrnovat vyšetřovatele, auditory, finanční a účetní experty, detektivy, kriminální specialisty a jiné odborníky. Kromě šetření zpronevěry nebo hledání viníků podvodu se forenzní audit zaměřuje i na prevenci a hledání takových opatření, aby k podvodům nedocházelo (Müllerová, 2013).

Forenzní audit může být prováděn v různých oblastech, nejčastěji:

- Forenzní audit účetnictví - zaměřen na odhalení účetních podvodů
- Forenzní audit správy a nakládání s majetkem - zaměřený na odhalení podvodů při správě majetku (zejména u velkých společnostech)
- Forenzní audit korupčního jednání - zaměřen na odhalování korupce
- Forenzní audit zadávání veřejných zakázek - zaměřen na transparentnost zadávání veřejných zakázek
- Forenzní audit propojení mezi subjekty - zaměřen na nedovolené provázání organizací v obchodním styku
- a další

Forenzní audit se odehrává zhruba v těchto krocích:

- Definice cílů forenzní analýzy, definice problému
- Zvolení metod forenzní analýzy a Identifikace důkazných předmětů
- Fyzické zajištění důkazných předmětů
- Zvolení techniky zkoumání předmětu analýzy
- Analýza získaných dat (vizualizace, dešifrování, lámání hesel).
- Interpretace výsledků
- Dokumentace a prezentace výsledků forenzní analýzy

Standardní součástí vyšetřování je průzkum vnitřních směrnic společnosti, procesů, postupů a platné legislativy. Dále obsahuje kontrolu dokumentace a elektronických účetních a finančních záznamů. V průběhu auditu se shromažďují a vyhodnocují veřejné i neveřejné informace o vybraných subjektech. Jsou vedeny pohovory se zaměstnanci, případně se třetími stranami se vztahem k prověřované společnosti.

Na základě vyhodnocení shromážděných důkazních materiálů a odhalených zjištění je navrženo doporučení na odstranění zjištěných slabých míst kontrolního systému. Výstupem je pak písemná forenzní správa.

K běžným oblastem prověřování patří například prověrka:

- transakcí, projektů a činnosti zaměstnanců v jednotlivých funkcích a na jednotlivých odděleních, například na odděleních nákupu, prodeje, marketingu nebo financí,
- vybraných zaměstnanců na přítomnost korupčního chování,
- zaměstnanců a třetích stran na přítomnost konfliktu zájmů,
- výběrových řízení,
- nestandardních finančních a obchodních transakcí,
- zaměstnaneckých výdajů,
- správy a řízení zásob

3.2.4 FORENZNÍ TECHNOLOGIE

V současnosti téměř všechny obchodní transakce probíhají přes elektronické systémy. Účetní programy, platební systémy, čipové karty, komunikační systémy nebo počítačové sítě jsou jenom částí z množství systémů, které zpracovávají a ukládají důležité informace do databází a datových úložišť. Forenzí technologie, např. datové analýzy, jsou často jedinou možností identifikovat podvodné jednání a získání důkazů o jeho spáchání.

Pachatelé, kteří pozmění nebo zfalšují papírovou dokumentaci, většinou nedokážou upravit i elektronické záznamy, čímž za sebou zanechávají stopy. Forenzí technologie je tedy využita především k:

- prověřování a testování databází obchodních případů, plateb a účetních záznamů na výskyt příznaků poukazujících na existenci potencionálních rizikových aktivit a transakcí
- vyhledávání dokumentů v objemných databázích elektronických dokumentů, e-mailů
- extrakci dat z vybraných datových nosičů a databází
- prozkoumání kontrolního systému a odhalení jeho slabých míst.

METODIKA A CÍL PRÁCE

Tématem diplomové práce je forenzní účetnictví a hospodářská kriminalita. **Cílem** je analyzovat hospodářskou kriminalitu v účetnictví, rozpoznat identifikátory podvodného jednání, rezistentnost účetní jednotky proti riziku podvodu a navrhnout možnosti zlepšení kontrolního systému.

V první části je definováno etické chování člověka, dodržování určitých pravidel je východiskem pro eliminaci nekalého jednání. Ve společnosti by měly být jasně definovány mantinely chování a jednání, odpovědnost za jejich dodržování a následky za porušení.

Druhá část se věnuje finančním podvodům. Jaké podvody ohrožují firmu, kdo je nejčastěji jejich viníkem a jaký má k podvodu motiv? Dále je zmíněna problematika daňových úniků, které vyplývají například z podvodného vykazování zisku společnosti.

Vnitřním kontrolním systémem, jako základním prvkem v boji proti účetním podvodům se zabývá třetí část práce, se zaměřením na předpoklady jeho správného působení a na nástroje, které lze v rámci jeho zavedení použít.

Čtvrtá část práce analyzuje výskyt jednotlivých druhů hospodářské kriminality v České republice ve srovnání s jinými zeměmi a s celosvětovým průměrem. Zároveň je provedena analýza způsobu odhalování těchto podvodů. Rozhovorem s vedoucím pracovníkem odboru hospodářské kriminality Krajského ředitelství policie Jihočeského kraje byly získány cenné informace o aktuální situaci v oblasti hospodářské kriminality. Dále je uvedeno několik konkrétních případů páčání trestné činnosti v účetních jednotkách, dle rozsudků Nejvyššího soudu ČR. Dle provedené analýzy jsou navržena konkrétní opatření tak, aby riziko páčání podvodu v účetní jednotce bylo omezeno na minimum.

Metodika práce vychází z popisu a analýzy situace. První tři části mají za úkol informovat o základních pojmech a definicích ve vztahu k účetnímu podvodu, etice v účetnictví a vnitřnímu kontrolnímu systému. Formou citací odborné literatury a příslušné legislativy je tak sestaven základní výtah informací, potřebných k orientaci v problematice účetních podvodů a hospodářské kriminality. V praktické části jsou

zanalyzována témata k řešenému problému. Nejprve výskyt a druhy hospodářské kriminality, poté způsoby odhalování podvodů. Dále pak konkrétní případy zkreslování údajů o výsledku hospodaření.

Pátá část syntetizuje analyzované informace a hledá v nich odpovědi na otázky, které byly položeny v úvodu. Je zde použit postup syntézy, kdy jsou informace spojeny a transformovány ve výstup, v podobě návrhů opatření.

Hlavními zdroji byly odborné články z internetu, knihy o etice v podnikání, nově vydaná kniha o účetních podvodech v účetnictví firem či internetové stránky společností, specializujících se na řízení rizik účetních podvodů. Přínosným zdrojem byl i výzkum společnosti Surveillance uskutečněný v roce 2011, zaměřený na problematiku podvodů v účetnictví v České Republice a na Slovensku nebo průzkum společnosti PWC uskutečněný v roce 2014.

4 PRAKTICKÁ ČÁST

4.1 ANALÝZA PRŮZKUMU O VÝSKYTU HOSPODÁŘSKÉ KRIMINALITY

Společnost PwC zveřejnila v roce 2014 celosvětový průzkum o výskytu hospodářské kriminality. Dotazováno bylo celkem 5 128 respondentů z 99 zemí. Analýzou jednotlivých dat za vybrané země či celky lze získat ucelený přehled o současném vývoji různých druhů hospodářské kriminality, včetně účetních podvodů v České Republice, ve srovnání s celosvětovým průměrem.

Jak uvádí tabulka 1, nejčastějším typem hospodářské kriminality zůstává v ČR majetková zpronevěra, která se s 80 % pohybuje značně nad celosvětovým průměrem s 69 %. V ostatních sledovaných zemích je zaznamenán pokles oproti roku 2011, v České Republice ale vzrostl podíl majetkové zpronevěry o 5 %.

Na druhé příčce v žebříčku nejčastějších typů hospodářské kriminality stojí počítačová kriminalita, která se stává fenoménem dnešní doby a její nárůst je především v České republice enormní. Výskyt podvodů v nákupním procesu začal být sledován až v roce 2014 a už při svém zavedení získal třetí pořadí. Jen v České republice se s tímto podvodem setkalo téměř 30 % respondentů, stejně jako na celosvětové úrovni. Do tzv. „velké pětky“ patří také praní špinavých peněz v ČR s 27 %, ve vztahu k ostatním zemím a celosvětovému průměru (Austrálie 17 %, Kanada 6 %, Čína 11 %, USA 6 %, VB 12 %, celosvětově 11 %).

Podíl účetních podvodů v roce 2014 proti roku 2011 výrazně klesl, a to z 21 % v roce 2011 na 11 % v roce 2014 a pohybuje se tak o 11 % pod celosvětovým průměrem. Lze tak sledovat velmi příznivý vývoj v oblasti účetních podvodů.

Podíl jednotlivých typů hospodářské kriminality v letech 2011 a 2014 v České republice znázorňuje pro přehlednost graf 3.

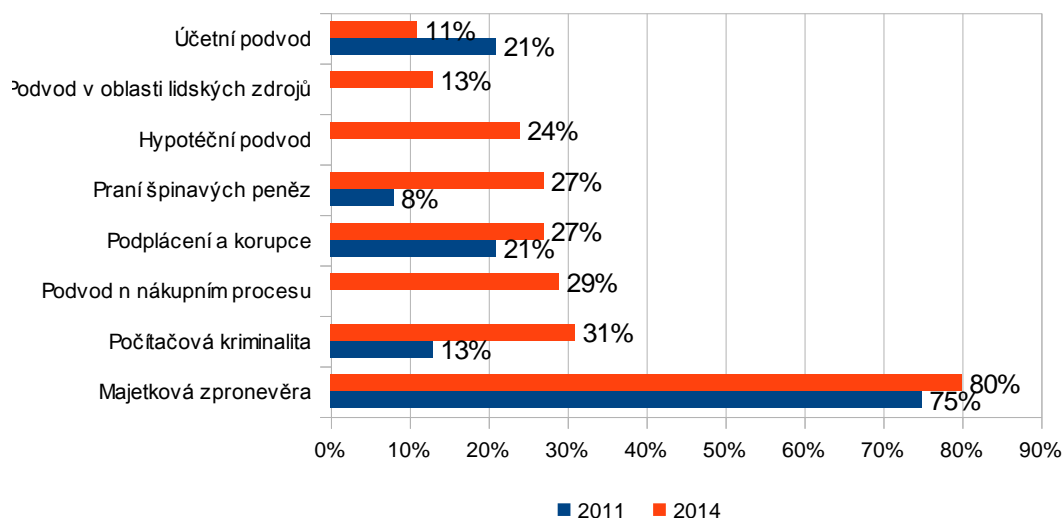
Tabulka 1: Vývoj hospodářské kriminality vybraných zemí dle celosvětového průzkumu

Země	Česká republika		Austrálie		Kanada		Čína		USA		Velká Británie		Celosvětově
	2011	2014	2012	2014	2011	2014	2011	2014	2011	2014	2011	2014	
Typ podvodu													
Majetková zpronevěra	75,0%	80,0%	88,0%	68,0%	n/a	58,0%	72,0%	69,0%	93,0%	69,0%	69,0%	65,0%	69,0%
Počítačová kriminalita	13,0%	31,0%	33,0%	31,0%	n/a	22,0%	23,0%	24,0%	40,0%	44,0%	26,0%	24,0%	24,0%
Podvod v nákupním procesu	n/a	29,0%	n/a	31,0%	n/a	33,0%	n/a	29,0%	0,0%	27,0%	n/a	22,0%	29,0%
Praní špinavých peněz	8,0%	27,0%	15,0%	17,0%	n/a	6,0%	9,0%	11,0%	4,0%	6,0%	13,0%	12,0%	11,0%
Podplácení a korupce	21,0%	27,0%	28,0%	18,0%	n/a	14,0%	24,0%	27,0%	7,0%	13,0%	11,0%	12,0%	27,0%
Hypotéční podvod	n/a	24,0%	n/a	7,0%	n/a	3,0%	n/a	7,0%	0,0%	4,0%	n/a	n/a	7,0%
Podvod v oblasti lidských zdrojů	n/a	13,0%	n/a	12,0%	n/a	17,0%	n/a	15,0%	0,0%	6,0%	n/a	13,0%	15,0%
Účetní podvod	21,0%	11,0%	n/a	18,0%	n/a	22,0%	24,0%	22,0%	16,0%	23,0%	35,0%	14,0%	22,0%

Pozn: hodnoty uvádějí, kolik respondentů z celkového počtu se s daným typem podvodu setkala

Zdroj: *www.pwc.com, vlastní zpracování*

Graf 3: Podíl jednotlivých typů hospodářské kriminality v České republice

Zdroj: www.pwc.com, vlastní zpracování

V tabulce 2 jsou zaznamenány způsoby odhalení podvodů v účetních jednotkách v roce 2014. Tyto data nám ukazují, jaké mechanismy prevence podvodů jsou v jednotlivých zemích používány a s jakou účinností. Porovnáme-li Českou republiku s celosvětovým průměrem, je povzbuzující že české společnosti využívají systémy řízení rizik i interní audit v podstatně vyšší míře, než je tomu u celosvětového průměru. Na druhou stranu výrazně méně používají datovou analýzu či rotaci zaměstnanců, která se jeví jako značně podceněné opatření, ve srovnání s celosvětovým průměrem. Zajímavá je i hodnota 29 % odhalení podvodu pomocí anonymní linky v Austrálii, která zřejmě plyne z právní ochrany, která je v této zemi oznamovatelům zajištěna.

Tabulka 2: Způsoby odhalení podvodů vybraných zemí v celosvětovém průzkumu

Země	ČR	Austrálie	Kanada	Čína	USA	VB	Celosvětově
Způsob odhalení podvodu	2014	2014	2014	2014	2014	2014	2014
System řízení rizik	30,0%	16,0%	7,0%	10,0%	9,0%	16,0%	4,0%
Interní audit	10,0%	7,0%	10,0%	12,0%	6,0%	4,0%	7,0%
Automatické hlášení podezřelých transakcí	8,0%	9,0%	31,0%	25,0%	30,0%	28,0%	1,0%
Podniková bezpečnost	5,0%	2,0%	0,0%	5,0%	11,0%	4,0%	9,0%
Datová analýza	5,0%	4,0%	14,0%	n/a	4,0%	9,0%	13,0%
Rotace zaměstnanců	0,0%	0,0%	4,0%	2,0%	1,0%	1,0%	10,0%
Interní varování	15,0%	n/a	10,0%	11,0%	17,0%	14,0%	4,0%
Externí varování	5,0%	n/a	4,0%	7,0%	9,0%	n/a	6,0%
Anonymní linka	3,0%	29,0%	4,0%	5,0%	7,0%	4,0%	9,0%
Náhoda	8,0%	9,0%	7,0%	7,0%	3,0%	6,0%	2,0%
Oznámení orgánů (TŘ)	8,0%	0,0%	n/a	3,0%	3,0%	3,0%	3,0%
Investigativní média	0,0%	0,0%	0,0%	2,0%	0,0%	0,0%	6,0%
Jinak (neví)	3,0%	17,0%	10,0%	22,0%	6,0%	14,0%	4,0%

Zdroj: www.pwc.com, vlastní zpracování

Z výše uvedené analýzy vyplývá, že nejčastějším typem hospodářské kriminality je v České republice i celosvětově majetková zpronevěra, následována počítačovou kriminalitou, podvodem v nákupním procesu, praním špinavých peněz a korupcí. S účetním podvodem se v roce 2014 setkala v České republice 11 % respondentů, což je podstatně méně, než v roce 2011 a než činí celosvětový průměr. V tomto typu podvodu je tak v České republice významný klesající trend. Podvod je v České Republice nejčastěji odhalen pomocí systému řízení rizik a pomocí interního auditu. Neméně významný podíl na odhalení podvodu má i oznámení interním pracovníkem.

4.2 ROZHOVOR S PRACOVNÍKEM ODBORU HOSPODÁŘSKÉ KRIMINALITY

K přiblížení problematiky hospodářské kriminality v České Republice zodpověděl několik otázek plk. JUDr. Mgr. Milan Veitl, vedoucím odboru hospodářské kriminality Krajského ředitelství policie Jihočeského kraje.

1. Otázka: Jaký typ hospodářské kriminality se v praxi vyskytuje nejčastěji, z hlediska účetnictví a daní?

***Odpověď:** Z hlediska účetnictví se na hospodářské kriminalitě v rámci Jihočeského kraje nejvíce vyskytuje přečin Zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění dle § 254 tr. zákoníku. Z hlediska daní je to přečin Zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby dle § 240 trestního zákoníku. Dále se z hlediska daňové trestné činnosti vyskytuje přečin Neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné platby dle ustanovení dle § 241 trestního zákoníku.*

2. Otázka: Je u některého druhu hospodářské kriminality zaznamenán v posledních letech nárůst počtu případů a u jiného zase pokles?

***Odpověď:** Výrazný pokles je zaznamenán na úseku Padělání a pozměnění peněz dle ustanovení § 233 trestního zákoníku, výrazný nárůst je zaznamenán u přečinů úvěrový podvod dle § 212 trestního zákoníku a podvod dle ustanovení dle § 209 trestního zákoníku.*

Tabulka 3: Statistiky hospodářských trestných činů v letech 2008 - 2014

Hospodářské trestné činy celkem	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Úvěrový podvod	7 263	5 196	3 768	2 943	3 125	4 936	5 643
Podvod	4 840	4 873	4 407	4 153	4 363	4 998	4 725
Zpronevěra	3 368	2 993	2 761	2 556	2 661	2 532	2 474
Neodvedení daně	753	641	665	692	607	583	773
Ochrana měny	2 399	2 762	2 982	3 209	2 036	1 618	1 726
.....							
Objasňenost případů v %	49,03%	46,71%	47,17%	47,37%	47,94%	52,20%	55,13%

Zdroj: www.policie.cz, vlastní zpracování

3. Otázka: V médiích se setkáváme s případy podvodů páchaných mzdovými účetními. Škody se pohybují v řádech milionů korun a k jejich odhalení dochází i po několika letech. Myslíte si, že se těmto činům dá ze strany zaměstnavatele účinně předcházet?

Odpoďď: Ano, dá se těmto útokům předcházet a to důslednou kontrolou třetí osoby (audítorem) minimálně jedenkrát ročně.

4. Otázka: V posledních letech se značně rozmáhá počítačová kriminalita. Jaký je nejčastější cíl těchto pachatelů, získání databází s klienty, krádež know-how nebo odčerpání prostředků z účtu?

Odpoďď: Cílem těchto útoků je odčerpání finančních prostředků z účtů klienta v bankách. Jedná se o v současné době rozšířené podvodné emaily se zavírovanou přílohou (ČS a.s., exekutorská výzva, podvodná objednávka apod.).

Tyto útoky se nazývají fischingové útoky a jsou kvalifikovány jako přečin Neoprávněné opatření, padělaní a pozměnění platebního prostředku dle § 234 tr. zákoníku.

5. Otázka: Účetní software se neustále zdokonaluje, zvyšuje se ochrana dat, zabezpečovací prvky, mělo by tedy docházet i k úbytku interních podvodů. Zdokonalují se však i pachatelé. Překvapilo Vás v poslední době například, jakou technikou pachatelé disponují či jaké nové metody využívají?

Odpověď: *Nepřekvapilo. Snažíme se v rámci služby kriminální policie a vyšetřování v technické oblasti (PC, programové vybavení apod.) držet s vnějším prostředím krok.*

Naši IT specialisté a analytici jsou vysokoškolsky vzdělaní příslušníci, kteří jsou pravidelně proškolení v nových metodách páchaní trestné činnosti (odhalených a zadokumentovaných), na republikových instrukčně metodických zaměstnáních.

6. Otázka: **Ekonomické kriminalitě se přezdívá také kriminalita bílých límečků. Je páchána manažery ve vedoucích pozicích, kde je obecně vyžadováno vysokoškolské vzdělání, odborná způsobilost, trestní bezúhonnost a jistý morální kodex. Myslíte si, že k páchaní podvodné činnosti je dovede v podstatě jen příležitost, jak si přilepšit nebo se tito lidé obhajují tím, že byli k podvodu dotlačeni vlastníky společnosti.**

Odpověď: *Toto je spíš otázka na psychologa. Myslím si, že v tomto případě je to odraz současné společnosti a jejího morálního kreditu a jejímu nahlížení na právo a povinnosti s tím jdoucí. Současní manažeři (statutární zástupci obchodních společností) páchají trestnou činnost cíleně (úmyslně) a to trestnou činnost na úseku daňové soustavy (Zkrácení daně poplatku a povinné platby dle § 240 tr. zákoníku).*

Nesetkal jsem se se skutečností, že by byla páchána trestná činnost ze strany statutárních zástupců obchodních společností na základě tlaku majitelů obchodních společností (ze strany společníků nebo držitelů akcií).

7. Otázka: **Setkal jste se s tím, že by účastníkem trestního řízení byl auditor, ať už v pozici svědka, či dokonce jako obžalovaného?**

Odpověď: *Auditora v procesním postavení svědka jsem se již setkal, v procesním postavením obžalovaného jsem se za svoji služební kariéru nesetkal.*

8. Otázka: **Na rozdíl od mezinárodního prostředí není systém vnitřních kontrol v české legislativě definován. Jak by měla právnická osoba postupovat, aby v rámci trestní odpovědnosti právnických osob prokázala, že provedla efektivní a dostačující opatření proti páchaní trestné činnosti zaměstnancem, dle § 8 odst. 2 písm. b) zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim?**

***Odpověď:** Na toto bohužel neumím odpovědět. Zákon tato konkrétní opatření nedefinuje.*

9. Otázka: Jaký máte názor na vládou navrhovanou centrální evidenci tržeb? Myslíte si, že dojde k výraznému snížení daňových úniků nebo že její zavedení nebude mít žádný výrazný efekt?

***Odpověď:** Určitě to bude mít pozitivní efekt. Zda dojde k výraznému snížení daňových úniků si nejsem jist, to se uvidí až se centrální evidence tržeb zavede do praxe. Určitě je to alespoň první (legislativní) krok k předcházení této trestné činnosti po 25 letech po revoluci.*

10. Otázka: Podle statistik zveřejněných na webových stránkách policie ČR je celková objasňenost případů hospodářské kriminality v ČR v roce 2014 zhruba 50 %, v Jihočeském kraji více než 72 %. Můžete prozradit, co stojí za Vaší úspěšností?

***Odpověď:** Je to předcházením trestné činnosti a to pronikáním do zájmového prostředí dle § 70 zákona o Policii ČR, kdy je tato latentní trestná činnost rozkrývána již v prvopočátku páčání..*

Z odpovědí je zřejmé, že nejčastějším účetním podvodem je zkreslování výsledků hospodaření, krácení daní a povinných poplatků. Tento podvod je páčán manipulací s účetními doklady, nadhodnocováním nákladů či podhodnocováním tržeb, s cílem snížení daňové povinnosti. Tyto činy páčají převážně manažeři či statutární zástupci firem. Identifikovat toto podvodné jednání může především externí audit, proto je v boji proti podvodům velice důležitá role auditora, který při pravidelném ročním auditu musí v rámci profesního skepticismu předpokládat, že v účetnictví společnosti jsou chyby, ať už úmyslné, či neúmyslné.

Centrální evidence tržeb bude vítaným prvkem v boji proti krácení daní, i když o jejím účinnosti lze pouze spekulovat. Otázkou však stále zůstává, jak se lze v trestním řízení účinně bránit, proti trestní odpovědnosti právnických osob. Jak může právnická osoba dokázat, že provedla dostatečná opatření, aby zabránila páčání trestné činnosti např.

svým jménem, když tato opatření zákon nedefinuje? Můžeme konstatovat, že právnická osoba musí učinit právě taková opatření, která jsou stanovena zákonem a souvisejícími normami. Ze zákona musí jednat například s péčí řádného hospodáře, tedy zavést takový vnitřní kontrolní systém, jehož úkolem ve vzájemné návaznosti kontrola hospodářské a provozní činnosti i činnosti pracovníků.

4.3 ROZHODNUTÍ NEJVYŠŠÍHO SOUDU ČR

Trestný čin zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 125 odst. 1 tr. zák. je naplněn, pokud pachatel nesplní povinnost provést inventarizaci, ke které je povinen a skutečně to ohrozí i majetková práva jiného, příp. včasné a řádné vyměření daně. Nepostačuje tedy nesplnění povinnosti provést inventarizaci.

Hrubě zkreslujícími údaji se rozumí takové údaje, které mylně nebo neúplně informují o podstatných okolnostech, které slouží ke kontrole hospodaření, to může vést k zásadně nesprávným závěrům. Nepravdivými nebo hrubě zkreslenými údaji se rozumí závažné skutečnosti v účetních knihách, zápisech nebo jiných dokladech, které slouží ke kontrole hospodaření a majetku a zároveň k přehledu o stavu hospodaření. Aby bylo možné naplnit skutkovou podstatu trestného činu zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění, musí dojít k ohrožení majetkových práv jiného nebo k ohrožení včasného a řádného vyměření daně

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR 5 Tdo 845/2008 ze dne 23. 7. 2008

Obviněný jako jednatel obchodní společnosti nezajistil, aby účetnictví jmenované obchodní společnosti bylo vedeno úplně, správně a průkazným způsobem, neboť nezajistil provedení inventarizace jejího majetku. Popsaným jednáním obviněný porušil ustanovení § 29 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, přičemž znemožnil zjištění skutečného stavu hospodaření a současně ohrozil řádné vymáhání daní, povinných dávek a pohledávek svých věřitelů. Nejvyšší soud v obecné rovině připomíná, že za údaje o stavu hospodaření a jmění je třeba považovat účetní knihy, zápisy a jiné doklady, které slouží k přehledu o stavu hospodaření a majetku nebo k jejich kontrole. Za stav hospodaření se přitom považuje aktuální stav podnikání

právnícké nebo fyzické osoby, které je zákonem uložena povinnost vést doklady obsahující údaje o stavu hospodaření a jmění.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR 5 Tdo 388/2008 ze dne 16. 4. 2008

Obviněný byl uznán vinným trestným činem zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 125 odst. 1 tr. zák., kterého se dopustil tím, že jako účastník sdružení...odpovídal za vedení účetnictví, nechal zaúčtovat v účetnictví výdajový pokladní doklad na částku 5.137.000,- Kč jako vyplacenou zálohu na faktury firmy G. , s. r. o., přičemž věděl, že ve skutečnosti žádné peníze této firmě nepředá, neboť tento obchod neměl být uskutečněn, a v souvislosti s tím do účetnictví nechal zanést doklad o vlastním vkladu ve výši 2.000.000,- Kč, dále doklad o vlastním vkladu ve výši 950.000,- Kč, přičemž fakticky tyto vklady do sdružení vloženy nebyly a měly deklarovat pouze vysokou finanční pokladní hotovost pro předstírané zaplacení faktur G. , s. r. o., a dále poté, co ze sdružení vystoupil M. D. nechal podle provedeného vypořádání vypracovat druhou verzi účetnictví, ve které zpětně pozměnil údaje v peněžních denících za rok 1997 a 1998, čímž zkreslil hospodářský výsledek sdružení a ohrozil řádné vyměření daně z příjmů.

Rozhodnutí nejvyššího soudu ČR 8 Tdo 1261/2012-115 ze dne 7. 11. 2012

Obviněné Ing. V. K. jako finanční ředitelka a P. G. jako pokladní společnosti TV PRODUKCE společně v úmyslu přisvojit si finanční hotovost prováděly výběry peněz v hotovosti z pokladny TV PRODUKCE na základě konkrétně specifikovaných pokladních výdajových dokladů, tyto peníze nepoužily k úhradě splatného závazku společnosti, ani je nevložily na některý z bankovních účtů společnosti, peníze použily společně pro vlastní potřebu a následně společně machinacemi v zápisech elektronicky vedeného účetnictví tyto výběry zakrývaly, čímž způsobily společnosti TV PRODUKCE škodu ve výši celkem 9 819 725,50 Kč.

Rozhodnutí nejvyššího soudu 5 Tdo 1404/2013-33 ze dne 29. 1. 2014

Obviněná J. P. jako jednatelka obchodní společnosti EDEN expo, s. r. o., nezajistila řádné vedení účetnictví této společnosti, jež provozovala restauraci, neboť ačkoli vedením provozu restaurace a vedením účetnictví pověřila jiné osoby, tak jako řádný hospodář, řádně nekontrolovala jejich činnost. V důsledku tohoto postupu nebyly do účetnictví jmenované obchodní společnosti zahrnuty určité doklady a daňové dobropisy, které v souvislosti s nákupem zboží vydaly dodavatelské obchodní společnosti. Naopak v evidenci pro daňové účely byly některé platby zahrnuty dvakrát jak v podobě tzv. promofaktur, tak i účetních dokladů k těmto promofakturám. Popsaným jednáním měla obviněná uvést v účetních dokladech v rozporu s ustanovením § 8 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, hrubě zkreslené a neúplné údaje a neprokázat příslušnému správci daně ani na jeho výzvu správnost daňových přiznání k dani z přidané hodnoty a výši daňové povinnosti obchodní společnosti EDEN expo, s. r. o., za zdaňovací období 4. čtvrtletí roku 2007, leden až prosinec roku 2008 a roku 2009 a leden až červen roku 2010. Tímto jednáním měla obviněná ohrozit včasné a řádné vyměření daně podle zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění účinném do 31. 12. 2010, a to daně z přidané hodnoty na vstupu i na výstupu, přičemž příslušný správce daně musel doměřit jmenované obchodní společnosti daňovou povinnost k dani z přidané hodnoty za uvedená daňová období celkem ve výši 759 371 Kč

Obviněná jako statutární orgán právnické osoby neposkytovala potřebnou součinnost třetí osobě (účetnímu), s níž uzavřela smlouvu o vedení účetnictví (zejména tím, že tomuto účetnímu včas nepředkládala všechny potřebné doklady). Této osobě pak obviněná předkládala ty účetní doklady, které měla ve své dispozici a které převzala od provozního restaurace – svědka F. J. Jak dále tato svědkyně výslovně potvrdila, obviněná jí předkládala k účetnímu zpracování všechny doklady, které měla k dispozici, přičemž obviněná nemohla zjistit, zda nějaké doklady chybí. Podle názoru obviněné J. P. faktury nebyly do účetnictví zařazeny na vstupu ani na výstupu, protože je neměla k dispozici a fakturované zboží jí nebylo nikdy dodáno.

Jak již Nejvyšší soud uvedl výše, byl to právě především provozní restaurace – svědek F. J., který předkládal obviněné účetní doklady a jehož role v posuzované věci se podle názoru Nejvyššího soudu rozhodně neomezovala jen na vykonávání příkazů obviněné jako jeho zaměstnavatele. Na tomto místě lze odkázat zejména na svědeckou výpověď M. P, která v provozovně pracovala jako kuchařka a poměrně podrobně vylíčila některé nestandardní postupy, jež jmenovaný svědek používal při manipulaci s účetními doklady.

4.4 ANALÝZA PODVODŮ

Při studiu jednotlivých konkrétních případů hospodářské kriminality v účetních jednotkách je nutno se zaměřit na způsoby páchaní trestné činnosti, na vyhledávání rizikových faktorů a na možné nedostatky ve vnitřním kontrolním systému společností.

Znaky trestné činnosti z výše uvedených případů:

- neprovedení inventarizace
- nevedení skladové evidence
- neoprávněné účtování nákladů
- fiktivní doklady o pohybech v pokladně
- úpravy účetních zápisů v elektronicky vedeném účetnictví
- zatajování účetních dokladů
- dvojitě zaúčtování faktur
- manipulace s účetními doklady
- nedostatečná kontrola odpovědných pracovníků
- neetické chování a hrubé porušování pracovních povinností
- nedostatečná komunikace nadřízeného s podřízeným

Z výše uvedeného plynou dvě základní skupiny rizikových oblastí:

- **Účetní doklady, elektronické účetnictví** - zatajování, manipulace, fiktivní doklady, nedodržování povinností daných zákonem o účetnictví, úpravy zápisů, dvojité účetnictví, nedostatečný vnitřní kontrolní systém
- **Odpovědnost** - nedostatečná kontrola činnosti zaměstnanců, neetické chování, porušování pracovních povinností, nedostatečná komunikace

4.4.1 ÚČETNÍ DOKLADY

Základní podmínkou průkazně a pravdivě vedeného účetnictví je přesné, úplné, pravdivé a dochvilné vyhotovování či zpracování došlých účetních dokladů a jejich včasné účtování tak, jak stanoví zákon o účetnictví v platném znění. Zákon stanoví taktéž náležitosti účetního dokladu a způsoby oprav a jeho důsledné dodržování by mělo zabránit nedostatkům, které umožňují neoprávněné výhody účetním jednotkám, nebo dokonce i jednotlivcům při hodnocení jejich činnosti. Chybějící náležitosti v účetních dokladech znemožňují včas odhalit rozkrádání, zpronevěry a podvody.

Aby jednání, které zákon popisuje jako trestný čin, bylo skutečně trestným činem, musí se ze strany pachatele jednat o jednání zaviněné. Zavinění může mít buď formu úmyslu přímého či nepřímého anebo se může jednat o zavinění nedbalostní.

Nedbalostní zavinění má dva stupně:

- **nedbalost vědomá** – pachatel věděl, že svým jednáním může porušit nebo ohrozit zájmy chráněné trestním zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal na to, že takové ohrožení nebo porušení nezpůsobí (pachatel nedodržuje dopravní předpisy a spoléhá na to, že nedojde k nehodě a následnému zranění)
- **nedbalost nevědomá** – pachatel nevěděl, že svým jednáním může porušit nebo ohrozit zájmy chráněné trestním zákonem, ač o tom vzhledem k okolnostem a ke svým osobním poměrům vědět měl a mohl.

Taktéž chyby v účetních dokladech můžeme rozdělit na dvě skupiny, na chyby **úmyslné a neúmyslné**.

Neúmyslné chyby mohou vzniknout přepsáním, přehlédnutím, ale také nedostatkem informací, které má účetní a které způsobí, že je obsah účetního dokladu neúplný a účetní případ je posuzován nesprávně. Metoda podvojného účetnictví však umožňuje, aby kvalifikovaný účetní včas poznal, kde se stala chyba, co bylo opomenuto a co bylo provedeno nesprávně. Poznává to především ze zůstatků hlavní knihy, kde se u některých účtů objeví zůstatky na nesprávné straně.

Proti vzniku neúmyslné účetní chyby lze sjednat pojištění odpovědnosti za škodu auditorů, auditorských společností, daňových poradců a účetních.

Mezi nedostatky snižující kvalitu účetních dokladů patří například používání zastaralých vzorů a formulářů. Ne zřídka se stává, že společnost používá vzory účetních dokladů z devadesátých let jen proto, že jich má na skladě velké zásoby. Dalším problémem je nedovolené odpojování příloh účetních dokladů, například u faktur nebo cestovních účtů, které jsou velmi rizikové na vznik podvodu. Samostatnou problematikou účetních dokladů je podpis odpovědné osoby.

Podpisový záznam

Základním kamenem vnitřního kontrolního systému jsou bezesporu vnitropodnikové směrnice. Jejich sestavení a dodržování však stále není běžnou záležitostí ve všech společnostech a jejich význam se velmi často podceňuje. Problematice podpisového záznamu se věnuje povinná vnitropodniková směrnice, která je požadována zákonem o účetnictví v § 33a. Tímto předpisem účetní jednotka stanoví oprávnění, povinnosti a odpovědnost osob, vztahující se k připojování podpisového záznamu. Porušením zákona o účetnictví je nahrazení podpisu zkratkou, parafou či jen počátečním písmenem příjmení. Zkratka rozhodně umožňuje falšování podpisu a napomáhá manipulacím s účetním dokladem.

Proces autorizace přijatých faktur

Jedním ze zásadních problémů při manipulacích s doklady je svěření odpovědnosti za přijetí, zaúčtování a úhradu účetních dokladů jedné osobě. V tomto případě naprosto selhává vnitřní kontrolní systém a příležitost ke spáchání podvodu je velká. Takovému podvodu se v podstatě nedá zabránit. Pachatel snadno zařadí do účetnictví fiktivní fakturu od neexistujícího dodavatele. K eliminaci tohoto rizika lze doporučit kontrolu dodavatele ve veřejně přístupných registrech, např. ARES, www.justice.cz. Vhodné je nastavit kontrolu zadávání dodavatelů do účetního programu tak, aby každý dodavatel musel být identifikován přes ARES, případně aby zadání dodavatele mimo tento registr musel potvrdit zaměstnanec s vyšší kompetencí např. hlavní účetní, finanční manažer, případně jednatel společnosti. Pokud se do společnosti dostávají falešné faktury existující, fiktivně založené společnosti, mohl by signálem k opatrnosti být například údaj z adresy této firmy, které mají často virtuální sídlo či P. O. Box.

Hlavním problémem je tedy přiřazení pravomocí jedné osobě. Při jejich rozdělení na více úrovní v organizační struktuře nemá jedinec tolik možností podvod uskutečnit. Samozřejmě pokud nespolupracuje právě s osobou, která je na vyšší úrovni odpovědná za kontrolu a autorizaci falešného účetního dokladu.

Čárové kódy

Doporučit lze například systém čárových kódů, který se hojně využívá ve větších firmách především k archivaci dokladů nebo k označování zboží na skladě. Přijatý doklad je opatřen nalepeným čárovým kódem, naskenován a zaevidován do systému. Při jeho načtení se zobrazí nejenom samotný doklad v pdf formátu, ale například i zaúčtování a jméno osoby odpovědné za zaúčtování dokladu a za kontrolu dokladu. Právě tuto kontrolu by měla provádět jiná osoba, než osoba odpovědná za zaúčtování, aby se předešlo případným machinacím s dokladem. Problémem jsou samozřejmě malé firmy, ve kterých je tato pravomoc udělena pouze jedné osobě a kontrola její činnosti je podceněna.

Vydané doklady by měly čárový kód obsahovat automaticky tak, aby byla znemožněna možnost vyjmutí dokladu a přiřazení původního kódu jinému dokladu. V

praxi by se tak nemělo stát, že účetní vystaví fakturu na větší částku, tuto poté vymaže a zaúčtuje novou fakturu na nižší částku. Odběrateli předá novou fakturu a po zaplacení si přeplatek například převede na vlastní účet. Dochází samozřejmě k podhodnocování tržeb a krácení jak DPH, tak daně z příjmu.

Změny ve vydaných fakturách lze předcházet i nastavením v programu tak, aby se doklad ihned po vystavení uzamkl. K jeho změně je nutno zadat heslo, takže doklad nemůže změnit stejná osoba, která jej zadala bez vědomí například nadřízeného pracovníka.

Smluvní vztahy s dodavateli

Velmi zajímavá je problematika zatajování faktur na vstupu i na výstupu v případě trestního řízení 5 Tdo 1404/2013-33. Je zřejmé, že provozní zaměstnanec restaurace pravděpodobně krátil tržby a zároveň nakupoval zboží, aniž by doklady předával pověřené účetní. V praxi nejspíše hojně využívaný způsob, jak si v restauračním provozu přivydělávají zaměstnanci, aniž by vlastník cokoliv zjistil, pokud zde sám nepracuje.

Největší riziko je, pokud společnost nemá propracovaný objednávkový systém, který by měl eliminovat krácení tržeb. Při zadání objednávky na kasu musí následovat vydání dokladu. Proto nejčastější machinace v tomto prostředí vznikají například v prodeji alkoholu, který není markován do objednávkového systému, ale psán jen tak na lístek. Vlastník by měl důsledně požadovat, aby veškeré prodeje byly markovány přes pokladnu, a zároveň může kontrolovat nákupy zboží dle dodavatelů. Pokud nemůže svěřit nákupy provoznímu z obavy, že dochází k podvodnému jednání, měl by zajistit, aby veškeré zboží bylo dodáváno smluvními partnery.

Elektronická evidence tržeb

Zásadní změnu v problematice krácení tržeb má přinést plánované zavedení elektronické evidence tržeb, se zahájením v lednu 2016. Mezi povinné subjekty by měly patřit fyzické a právnické osoby přijímající platby v hotovosti či ve formě šeků, a stravenek, tedy také pohostinská zařízení. Systém, jehož smyslem je především

efektivní kontrola vykazovaných tržeb z maloobchodního prodeje zboží a služeb má svoje příznivce i odpůrce.

Elektronická evidence bude primárně záviset na online připojení k internetu. Podnikatel zašle datovou zprávu o tržbě finančnímu úřadu, který následně odešle potvrzení o přijetí s kódem účtenky. Poté dojde k tisku účtenky s kódem a k jejímu převzetí zákazníkem. Účtenka bude obsahovat minimálně identifikaci subjektu, datum a čas transakce, celkovou tržbu, základ DPH a částku DPH, identifikaci provozovny a číslo účtenky.

Náklady na zavedení by neměly pro jednotlivé osoby být nijak zatěžující, v podstatě i ten nejmenší prodejce si vystačí s tabletem, či mobilem a připojením k internetu. Tam, kde tato možnost není, bude umožněna dodatečná evidence offline. Otázkou však zůstává, zda si obchodníci nenajdou způsob, jak tuto evidenci obejít. Přijmout hotovost bez účtenky je přece velice jednoduché, pokud zákazník nevyžaduje účtenku. Bohužel donutit zákazníka, aby účtenku vyžadoval ke každému nákupu je nemožné. K tomu, aby zákazníci účtenky aktivně vyžadovali, by mohla přispět účtenková loterie, která je zavedena například na Slovensku. Ministerstvo financí však počítá pouze s jednorázovým uskutečněním této loterie tak, aby se lidé s novým systémem seznámili. Aby byla tato loterie pro zákazníky zajímavá, musely by být výhry hodně vysoké, což je zase v rozporu s potřebou úspor veřejných financí.

Doměření daně

V problematice zjišťování skutečné výše tržeb má správce daně ke stanovení základu daně možnost využít celé řady pomůcek. V případě chybějících tržeb to mohou být například tržby podnikatele se stejným sortimentem a v podobných podmínkách. U pohostinského zařízení není problém takového podobného podnikatele vyhledat a srovnat tržby obou subjektů. Pomůckami si tedy kontrolní orgán finančního úřadu může doplnit chybějící informace, ale pouze při nesoučinnosti daňového subjektu.

Příklady dodatečného doměření daní

„Při kontrole daně z příjmů právnických osob nedoložil daňový subjekt, který provozuje pizzerii, evidenci skladových zásob. Inventarizační stavy těchto zásob nebyly v souladu s předloženým účetnictvím. Bylo zjištěno, že daňový subjekt neúčtoval o základních potravinách, které byly nutné k provozování pizzerie. V nakupovaných zásobách chyběla mouka a maso, přestože jídelní lístek nabízel moučná a masitá jídla. Vzhledem k tomu, že ve stanovené lhůtě nebylo předloženo úplné a průkazné účetnictví, přistoupil správce daně ke stanovení daňové povinnosti a stanovil daň ve výši 0,5 mil. Kč“.

„Správce daně provedl daňovou kontrolu u právnické osoby, která provozuje pohostinství. Z předloženého výkazu zisku a ztrát správce daně zjistil, že průměrná marže u jídel a nápojů činila v roce 2001 66 %, zatímco v roce 2002 činila 110 %. Z předložených cenových evidencí, nápojových a jídelních lístků přitom vyplynulo, že prodejní a nákupní ceny se v obou letech pohybovaly na stejné úrovni. Správce daně vyzval daňový subjekt k prokázání výše příjmů uvedených v daňovém přiznání za zdaňovací období roku 2001. Daňový subjekt uvedené skutečnosti neprokázal, správce daně stanovil daňovou povinnost a dodatečně vyměřil daň ve výši 83 tis. Kč“(www.mesec.cz)

4.4.2 ODPOVĚDNOST, KOMUNIKACE

V souvislosti se zavedením trestní odpovědnosti právnických osob s účinností od 1. 1. 2012 je potřeba upozornit, že tento zákon v rámci určité formy objektivní odpovědnosti právnické osoby stanoví, že jako pachatele není nutné dohledat konkrétní osobu. Zákonnou podmínkou je spáchání trestného činu:

- jménem právnické osoby
- v jejím zájmu
- v rámci její činnosti, jestliže jednal:
  - statutární orgán nebo jeho člen
  - ten, kdo vykonává řídicí nebo kontrolní činnost

- zaměstnanec nebo osoba v obdobném postavení, jestli ho lze právnické osobě přičítat.

Tzv. **přičitatelnost** znamená, že trestný čin je spáchán na základě rozhodnutí, schválení nebo pokynu uvedených odpovědných orgánů právnické osoby anebo tyto orgány neprovádějí taková **opatření**, která po nich lze spravedlivě požadovat, zejména povinné nebo potřebné kontroly nad činností zaměstnanců nebo jiných osob, jimž jsou nadřízeny, anebo neučiní nezbytná opatření k zamezení nebo odvrácení následků trestného činu.

Vedení každé obchodní společnosti by se mělo zamyslet, zda má ve své společnosti správně nastavena pravidla pro výchovu zaměstnanců k eticky a hlavně právně správnému chování. Pouze tak může právnická osoba prokázat, že učinila veškeré možné kroky k odvrácení trestné činnosti zaměstnance a vyloučit tak svoji trestněprávní odpovědnost. Základem je tedy zavádění dostatečných preventivních a detekčních opatření.

V roce 2012 bylo stíháno v rámci trestní odpovědnosti právnických firem celkem 14 osob (4 obžaloby), v roce 2013 již 56 osob (19 obžalob), a to nejčastěji pro trestné činy spojené s daněmi, podvody vč. úvěrových, trestné činy poškozující životní prostředí, či porušení autorského práva. Uděleny byly zejména peněžité tresty a povinnost uveřejnění rozsudku ve veřejném sdělovacím prostředku na náklady právnické osoby. Vyneseno bylo již několik rozsudků proti obchodním společnostem z důvodu neprokázání existence funkčních preventivních a kontrolních opatření (Trestní odpovědnost právnických osob, 2015)

Prověřování nových zaměstnanců

Vzhledem k tomu, že pachatelem většiny podvodů páchaných v účetní jednotce je zaměstnanec, je zásadním krokem důsledný a zodpovědný výběr nových zaměstnanců. Personální pracovník si může ověřit některé údaje z životopisu uchazeče, může požádat o reference přechozího zaměstnavatele a dotázat se například i na důvod rozvázání pracovního poměru. Může také využít tzv. pre-employment screening, poskytovaný externí společností, kdy má zaměstnavatel možnost zjistit, který ze zaměstnanců by

mohl představovat riziko pro společnost. Jedná se o službu, kdy jsou se souhlasem uchazeče o zaměstnání prověřovány např. jeho majetkové poměry, pravdivost údajů o vzdělání, reference z předchozího zaměstnání, atd. Rizikový zaměstnanec může mít záznam v trestním rejstříku, který snadno zamaskuje falšováním tohoto dokumentu. Při prověřování prostřednictvím třetí strany tuto možnost nemá.

Kontrola zaměstnanců

Provádění kontroly je povinností vedoucího. Nemá nic společného s důvěrou nebo nedůvěrou v zaměstnance, a nemělo by tak působit. Úkolem kontroly není hledat chyby, ale včas rozpoznat a odstranit případné nedostatky v práci, zaměstnance na ně upozornit a dát mu možnost je co nejrychleji odstranit. Kontrola, či vědomí toho, že práce bude kontrolována, je i důležitým prostředkem motivace, ale i prevence vzniku podvodného jednání. Pokud zaměstnanec ví, že jeho práci nikdo nekontroluje, je příležitost k podvodu na světě.

Východiskem kontroly jsou jasně stanovené úkoly, postupy či standardy kvality, dohodnuté kontrolní body a stanovené termíny, případně stálá hodnotící kritéria pracovního chování, která by zaměstnanci měla být známa, například proto, že jsou obsažena v popisu jeho pracovní pozice. Podrobným vymezením pracovních povinností, hmotné odpovědnosti či pravomocí lze účinně předcházet vzniku nekalého jednání. Pokud nemá zaměstnanec konkrétně vymezeno, co se smí a co ne, těžko lze následně prokázat porušení pracovních povinností.

Etický kodex

Požadavky na dodržování určitých zásad a chování v rámci firemní kultury lze shrnout do etického kodexu. Kodex může rozšiřovat působnost zákonů o etickou rovinu, na rozdíl od nich mu však chybí závazná vymahatelnost v případě jeho porušení. Z tohoto důvodu se etický kodex může stát zcela nekompetentním nástrojem k dosažení účelu, ke kterému byl navržen, proto je velmi důležité, aby byl celý kodex pečlivě propracovaný. Kodex navazuje na základní práva a povinnosti zaměstnanců uvedené v zákoníku práce a pracovním řádu. Zásadní porušování je tedy posuzováno jako porušení zákoníku práce, resp. pracovního řádu se všemi z toho vyplývajícími důsledky.

Například v roce 2012 schválila vláda ČR nový Etický kodex úředníků a zaměstnanců veřejné správy. Tento kodex má garantovat kvalitu jejich služeb a chránit je třeba při oznámení korupce a jiného neetického chování.

Ministr dopravy Pavel Dobeš komentoval tento etický kodex slovy: „*Samotná vymahatelnost toho se ukáže až v průběhu času, to nemůže zůstat jenom u tohoto etického kodexu a u tohoto dokumentu, ale musí to být doplněno o řadu dalších bodů, které budou i třeba legislativní povahy, ať už je to zákon o úřednících nebo další body, které v protikorupční strategii jsou, protože bez toho by to bylo rozhodnutí opravdu jenom poloviční.*“ (www.rozhlas.cz)

Návrh etického kodexu

Mezi základní body etického kodexu by měla patřit:

- **Odpovědnost zaměstnance za odvedenou práci** - každý zaměstnanec je odpovědný za odvedenou práci, kterou provádí s dle svých nejlepších možností a schopností.
- **Reprezentace společnosti**
- **Zodpovědnost**
- **Odborné znalosti**
- **Dodržování pravidel, zákonů a norem** - každý zaměstnanec je povinen dodržovat platné zákony, vnitřní předpisy a směrnice. Dodržuje morální principy a kulturní
- **Jednání v zájmu firmy, loajálnost** - vždy jednáme v zájmu firmy, který je i naším zájmem, Zaměstnanec zásadně nesděluje mimo firmu žádné informace, ani jejich zákazníkům se týkající informace, zejména pak informace personálního, ekonomického nebo obchodního charakteru, chrání know-how firmy a v souladu s ustanovením Pracovního řádu dodržuje zásady ochrany firemního tajemství.
- **Důvěra a komunikace** - důvěřujeme svým nadřízeným a nebojíme se říci svůj názor

Komunikace

Ve výše uvedeném rozsudku Nejvyššího soudu č. j. 5 Tdo 1404/2013-33 ze dne 29. 1. 2014, kde je uvedeno:

„Na tomto místě lze odkázat zejména na svědeckou výpověď M. P, která v provozovně pracovala jako kuchařka a poměrně podrobně vylíčila některé nestandardní postupy, jež jmenovaný svědek používal při manipulaci s účetními doklady“.

Otázka zní, proč při výpovědi svědků zaměstnanec uvádí, že o machinacích věděl, pravděpodobně se jich neúčastnil, ale svého zaměstnavatele na toto nekalé jednání neupozornil. Důvodů může být několik:

- zaměstnanec se obává, že mu zaměstnavatel nebude věřit,
- zaměstnanec se obává reakce kolegů, pokud by zjistili, že tzv. „donášel“,
- zaměstnanec má z nekalé činnosti kolegů osobní prospěch, i když se jí přímo neúčastní,
- zaměstnanec se nikdo na nic neptal.

V problematice komunikace a oznamování páčání trestné činnosti se v poslední době hovoří např. o tzv. „whistleblowingu“, neboli oznámení neetického chování na pracovišti, ať vrcholovému managementu, médiím, policii či jiným institucím. Tento nástroj je využitelný ve velkých společnostech, zároveň dává do rukou anonymního oznamovatele nástroj značně zneužitelný. V menším provozu je vhodné použít například emailovou adresu či schránku důvěry.

Nevládní nezisková organizace Oživení, která prosazuje principy transparentní veřejné správy a udržitelného rozvoje však zveřejnila v roce 2014 analýzu, která dokazuje, že ze 40 oznamovatelů konkrétních případů v České Republice, Slovensku, Maďarsku a Polsku, jich téměř polovina ztratila v souvislosti s oznámením zaměstnání či čelila různým odvetným opatřením. Ze závěrů této analýzy vyplývá, že tyto země neumějí dostatečně oznamovatele chránit, především z důvodu nedostatečné právní úpravy (Černý, 2014).

Pomineme-li všechny možné linky důvěry či emaily, zůstane nám vždy nejjednodušší prostředek, jak se dozvědět o případném nekalém jednání na pracovišti a to rozhovor. Vedení by mělo pravidelně komunikovat se zaměstnanci tváří v tvář, byť neformálně. Nemělo by se stávat, že zaměstnanci nebudou vědět, jak vedení firmy vůbec vypadá. I z průzkumů vyplývá, že nejčastějším oznamovatelem podvodné činnosti je zaměstnanec, stejně jako je i on nejčastějším pachatelem.

5 ZHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ A NÁVRHY OPATŘENÍ

V úvodu bylo položeno několik otázek, viz níže, jejichž zodpovězení je hlavním cílem této práce. Následující zhodnocení analyzovaných informací poskytne odpovědi a možná řešení.

- 1) Co je to účetní podvod, jakým způsobem lze manipulovat s účetními výkazy?
- 2) Jaké podvody se v praxi vyskytují nejčastěji?
- 3) Jak lze účetní podvody odhalit?
- 4) Existují účinná opatření v boji proti účetním podvodům?

Ad 1) Typům podvodů se věnovala druhá kapitola. Podvody byly rozděleny na interní a externí, s ohledem na místo jejich vzniku. **Účetní podvod** je typem interního podvodu, který vzniká uvnitř účetní jednotky, tedy jeho nejčastějším tvůrcem je zaměstnanec či manažer. Účetní podvod má za cíl především manipulaci s účetními výkazy s cílem zkreslení výsledků hospodaření. Důvodem může být zastření skutečného finančního zdraví účetní jednotky ve vztahu k investorovi či bance, nebo pokus o krácení daní.

Nejčastěji se zkreslují údaje o hodnotě aktiv, obratu a vytvořeného zisku, kdy jsou tyto hodnoty nadhodnoceny, naopak údaje o závazcích, nákladech či ztrátě se podhodnocují. K těmto úpravám jsou využívány fiktivní tržby, nepodložené časové rozlišení, nesprávné ocenění aktiv, nepřiznané závazky či náklady.

Ad 2) Z provedené analýzy vyplývá, že nejčastějším typem hospodářské kriminality je v České republice i celosvětově **majetková zpronevěra**, následována **počítačovou kriminalitou, podvodem v nákupním procesu, praním špinavých peněz a korupcí**. **S účetním podvodem** se v roce 2014 setkalo v České republice **11 %** respondentů, což je podstatně méně, než v roce 2011 a než činí celosvětový průměr. V tomto typu podvodu je tak v České republice významný klesající trend. Jak uvádí i plk. JUDr. Mgr. Milan Veitl, vedoucí odboru hospodářské kriminality Krajského ředitelství policie Jihočeského kraje, počítačová kriminalita je fenoménem posledních let a její nárůst je extrémní.

Ad 3) Podvody jsou v České republice nejčastěji odhaleny pomocí vhodně nastaveného systému řízení rizik a prostřednictvím interního auditu. Je zřejmé, že v této oblasti používají české firmy klasické metody vnitřního kontrolního systému, jako jsou směrnice a interní kontroly. Ve světě je mnohem častěji používána anonymní linka, než v České republice, což je způsobeno především nedostatečnou právní ochranou oznamovatele. I přesto je ale nejčastějším oznamovatelem podvodu v České republice zaměstnanec.

Ad 4) V případě omezování rizika podvodu je základem úspěchu pochopení jeho příčin, identifikace rizikových oblastí a zavedení postupů na jejich ochranu. Podvod je možný tam, kde je k němu příležitost. Společnost musí zavést důsledný vnitřní kontrolní systém a proškolit všechny zaměstnance s jeho pravidly, pravidelně ho vyhodnocovat, stanovit jasné důsledky pro pachatele podvodu. **Vnitřní kontrolní systém** lze označit jako systém provozních, finančních, evidenčních a ostatních kontrol, které jsou vytvořeny managementem společnosti, s cílem vedení a řízení účetní jednotky **řádným** a efektivním způsobem.

Především ve vztahu k trestní odpovědnosti právnických osob a k povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře nelze **vnitřní kontrolní systém** podceňovat. Právnická osoba musí v rámci této odpovědnosti prokázat, že provedla efektivní a dostačující opatření proti páčání trestné činnosti zaměstnancem, dle § 8 odst. 2 písm. b) zákona o trestní odpovědnosti právnických osob. Tato konkrétní opatření zákon nedefinuje, proto musí sama společnost dbát na to, aby provedla veškerá opatření, která jí ukládá zákon a zároveň aby provedla další opatření, která jsou ve vztahu k její činnosti odpovídající.

Mezi prvky vnitřního kontrolního systému patří především **účetnictví, účetní záznamy, inventarizace, vnitřní směrnice, operativní evidence, interní audit.**

Analýzou několika konkrétních případů zkreslování výsledků hospodaření manipulací s finančními výkazy a účetními doklady byly definovány dvě základní rizikové oblasti vzniku účetního podvodu a to **účetní doklady a odpovědnost.**

Návrhy opatření k prevenci vzniku podvodu:

Ve vztahu k účetním dokladům lze navrhnout následující opatření:

- 1) Důsledné dodržování § 11 zákona č 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, který definuje náležitosti účetních dokladů.
- 2) Zakotvení povinností a odpovědností ve vztahu k účetním dokladům ve vnitropodnikové směrnici, včetně podpisového vzoru tak, aby odpovědnost za jednotlivé účetní doklady byla přiřaditelná konkrétním osobám a aby tato odpovědnost byla nezpochybnitelná.
- 3) Vnitropodnikovou směrnicí vymežit procesy přijímání a autorizace externích dokladů tak, aby riziko implikace falšovaných dokladů do účetnictví byla minimalizována, například rozdělením pravomocí za autorizaci dokladu na více stupňů. Zároveň ověřit existenci každého dodavatele či odběratele a tuto kontrolu podpořit nastavením v účetním softwaru.
- 4) Zavádět takovou evidenci dokladů, která bude přehledná a zároveň bude minimalizovat možnost manipulace s dokladem po přijetí do evidence. Každou mimořádnou operaci s dokladem, jeho storno či zrušení by měl autorizovat pracovník s vyšším stupněm odpovědnosti.

Ve vztahu k odpovědnosti a komunikaci lze navrhnout následující opatření:

- 1) Vychovávat zaměstnance k eticky a právně správnému chování, zavést a propagovat Etický kodex.
- 2) Při výběru nového zaměstnance dbát zvýšené opatrnosti a prověřovat minulost uchazeče o zaměstnání, například kontaktováním předchozího zaměstnavatele, dle možností využívat externí společnost, zabývající se pre-employment sceningem,
- 3) Podrobným vymezením pracovních povinností, hmotné odpovědnosti či pravomocí předcházet nekalé činnosti, zároveň kontrolovat plnění těchto povinností a výsledků práce,

- 4) Umožnit zaměstnancům ohlásit případný zjištěný podvod tak, aby se neobávali případných odvetných reakcí či vlastní ztráty zaměstnání.

Návrhy opatření k detekci účetních podvodů:

- 1) V oblasti řízení rizik pravidelně analyzovat a vyhodnocovat riziko vzniku podvodu v jednotlivých procesech a dle výsledků upravovat směrnice a postupy.
- 2) Preventivně testovat data, případně využít služby externích poradců či forenzních specialistů.
- 3) K detekci podvodného jednání využívat například datovou analýzu, pokročilé statistické metody, IT detekční systémy.
- 4) Využívat rotace zaměstnanců, která značně podceňovaná, ale která má značný potenciál, především tím, že je znemožněno vytváření dlouhodobějšího systému páchání podvodu.
- 5) Vzdělávat zaměstnance v oblasti podvodů.
- 6) Mít připravený plán postupu v případě zjištění podvodu.

ZÁVĚR

Pokud chce společnost zavést účinný vnitřní kontrolní systém, musí v první řadě vycházet ze zákonných norem. Důsledné dodržování zákona o účetnictví a souvisejících předpisů je základním opatřením, které může společnost pro eliminaci rizika podvodu učinit. Vzhledem k tomu, že základním nositelem dat vstupujících do účetnictví je účetní doklad, musí být kladen důraz na dodržování všech požadavků na předepsané náležitosti tohoto dokladu, především na jeho průkaznost. Zvláštní pozornost musí být věnována odpovědnosti za schválení účetního dokladu tak, aby bylo minimalizováno riziko přijetí falšovaného či fiktivního dokladu. Proces autorizace přijatých faktur a jejich zodpovědná evidence, je nedílnou součástí kontrolního procesu. Čím lépe jsou doklady evidovány, ať už pomocí čárových kódů a skenováním, tím hůře se s nimi následně manipuluje.

Samostatným prvkem kontrolního systému je účetní software, který musí svými kontrolními mechanismy zamezit neoprávněné manipulaci s účetními doklady. Veškeré opravy či dodatečné úpravy musí projít kontrolou a potvrzením pracovníkem s odpovědností na vyšší úrovni, než kterým byl tento doklad vyhotoven. Zaměstnavatel musí dbát na to, aby možnosti zápisů v účetním programu odpovídaly pravomocem a pracovním povinnostem jednotlivých pracovníků.

Právě tyto pravomoci a odpovědnosti pracovníků musí být jasně a zřetelně vymezeny pracovní smlouvou či jinou závaznou normou v rámci společnosti, např. vnitřní směrnici. Co je psáno, to je dáno, a co je zaměstnancem podepsáno, může být zaměstnavatelem vyžadováno. Jednoduchá, ale důležitá zásada.

Zaměstnavatel musí dbát zvýšené opatrnosti při výběru zaměstnanců. Prověřování pravdivosti údajů uvedených v životopise zaměstnance není ztráta času. Pravděpodobně i případné náklady na pre-employment screening nejsou vyhozenými penězi, ve srovnání s možnou škodou, která může společnosti vzniknout, pokud zaměstná rizikového zaměstnance.

Výběrem a prověřením zaměstnance však nic nekončí. Následná kontrola je stejně důležitá, jako proces výběru. Zaměstnanec musí vědět, že je jeho práce sledována a hodnocena. Zájem o pracovníka ze strany vedení je základem dobré pracovní morálky a

následné loajálnosti zaměstnance. Na pracovišti, kde vládne správné pracovní klima a kde se zaměstnanci cítí dobře, klesá riziko podvodného jednání. Komunikace mezi vedením společnosti nesmí být omezena pouze na setkání při nástupu do zaměstnání a při rozvázání pracovního poměru. Pravidelné neformální setkávání je základem vytváření dobrých vztahů mezi vedením a zaměstnanci. Zaměstnanec, který má důvěru ve vedení společnosti, snáze oznámí případné podvodné jednání, než zaměstnanec, který se obává záporné reakce a ztráty zaměstnání.

Závěrem lze konstatovat, že v boji proti podvodům lze účinně bojovat především zaváděním takových opatření, které budou v souladu se zákony normami omezovat manipulaci či falšování účetních dokladů bez vazby na konkrétní odpovědnou osobu, dále důsledným vymezením vnitřních směrnic a jejich dodržováním, pravidelnými kontrolami prováděnými v rámci interního či externího auditu, jasným vymezením pravomocí a odpovědností jednotlivých pracovníků, jejich zodpovědným výběrem a následnou kontrolou plnění pracovních povinností. V neposlední řadě důrazem na firemní klima a etické chování v rámci společnosti.

SUMMARY

Fraudulent behavior is very harmful to a company and has a destructive influence on business development. It doesn't only cause direct financial losses. Its other subsequent impacts are - loss of business partners, damage to business relations, loss of best employees or decline of company morale.

Fraudulent behavior in accounting departments was analyzed in specific rulings of the Supreme court with the goal to propose such steps of internal control system to minimize the potentiality of commission of a crime.

In relationship to criminal liability of legal entities especially important are those measures which prevent or stave off consequences of a crime, namely mandatory or necessary inspection of employees or other persons activities, consistent compliance with all prescribed laws relating to business, particularly to accounting laws.

Combating of the frauds can be effectively fought mainly by imposing such steps, which will in correlation with rules of law limit handling of accounting documents or false accounting without ties to specific responsible party, as well as rigorous limitation internal guidelines and their adherence to, regular inspections performed as a part of internal or external audits, clear designations of powers and responsibilities of individual employees, their responsible selection and subsequent monitoring of employees duties. Last but not least the emphasis on company's atmosphere and ethical behavior within the company.

KEY WORDS

- Accounting fraud
- Economic crime
- Detecting fraud
- Financial losses
- Fraud risk management
- Internal audit
- External audit
- Corporate control

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Odborná literatura

- [1] Babor, E. (2007). *Ethics' 2006 Ed (the Philosophical Discipline of Action)*. Philippines: Rex Bookstore.
- [2] Čírtková, L. (2004). *Forenzní psychologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, s.r.o.
- [3] Drábková, Z. (2013). *Kreativní účetnictví a jeho meze v podmínkách českých účetních předpisů*. Účetnictví 8/2013. Nakladatelství Bilance, spol. s r.o.
- [4] Dytrt, Z. (2006). *Etika v podnikatelském prostředí*. Praha, Czechia: Grada.
- [5] Flamholz, E., Randle, Y. (2011). *Corporate culture: The ultimate strategic asset*. California: Stanford University Press.
- [6] Havel, B. (2014). *Povinnost jednat s péčí řádného hospodáře (podle nového soukromého práva)*. Bulletin KDP ČR. Wolters Kluwer a.s.
- [7] Kárníková, J. (1997). *Etika v podnikání a řídicí práci*. Praha: Vysoká škola ekonomická.
- [8] Kolman, P. (2011). *Ochrana ekonomických zájmů*. Praha: Vysoká škola regionálního rozvoje.
- [9] Koukal, P. (2014). *Pojetí hospodářské kriminality v českém trestním právu*. Auditor 5/2014. KA ČR.
- [10] Králíček, V. (2014). *Jak se úspěšně vypořádat s požadavky ISA 240 Postupy auditorů související s podvody pro auditu účetní závěrky*. Auditor 5/2014. KA ČR.
- [11] Mečl, S. (2014). *Hospodářská trestná činnost je nejobtížnější trestně právní disciplína*. Auditor 5/2014. KA ČR.
- [12] Müllerová, L. (2013). *Auditing pro manažery aneb proč a jak se ověřuje účetní závěrka*. 2. vydání. Praha, Czechia: Wolters Kluwer ČR.
- [13] Pém, A. (2009). *Forenzní vyšetřování a hospodářská kriminalita*. Diplomová práce. Vysoká škola Ekonomická v Praze.
- [14] Pfeifer, L., Umlaufová, M. (1993). *Firemní kultura: konkurenční síla sdílených cílů, hodnot a priorit*. Praha, Czechia: Grada.

- [15] Procházková, N. (2014). *Zdokumentování podvodu ve spise auditora z pohledu požadavků ISA 240*. Auditor 6/2014. KA ČR.
- [16] Putnová, A., Seknička, P. (2007). *Etické řízení ve firmě*. Praha, Czechia:Grada.
- [17] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR 5 Tdo 845/2008 ze dne 23.7.2008
- [18] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR 5 Tdo 388/2008 ze dne 16.4.2008
- [19] Rozhodnutí nejvyššího soudu ČR 8 Tdo 1261/2012-115 ze dne 7.11.2012
- [20] Rozhodnutí nejvyššího soudu 5 Tdo 1404/2013-33 ze dne 29.1.2014
- [21] Schiffer, V. (2009). *Vnitřní kontrolní systém. Významný nástroj ochrany majetku a hospodaření účetních jednotek*. Praha: ASPI.
- [22] Schiffer, V. (2012). *Vnitřní (interní) audit*. Účetnictví 9/2012. Nakladatelství Bilance, spol. s r.o.
- [23] Schiffer, V. (2014). *Poznatky z kontrol účetních dokladů*. Účetnictví 3/2014. Nakladatelství Bilance, spol. s r.o.
- [24] Toman, P., Doložilková, E. (2014). *Několik poznámek k možnosti správce daně neuznat nárok na odpočet DPH v případě daňového úniku aneb Jak to ten Soudní dvůr vlastně myslel?* Bulletin KDP ČR 3/2014. Wolters Kluwer.
- [25] Volkánová, Z. (2014). *Podvody v účetnictví. Jak se jim bránit*. 1. vydání, Praha: Linde Praha a.s.
- [26] Vysekalová, J., Mikeš, J. (2009). *Image a firemní identita*. Praha, Czechia: Grada.
- [27] Zákon č. 40/2009, trestní zákoník
- [28] Zákon č. 563/1991, o účetnictví

Internetové zdroje:

- [1] *Association of Certified Fraud Examiners* [online]. 2014 [cit. 2014-10-12].
Dostupné z: <http://www.acfe.com/>
- [2] *Etický kodex pro profesní účetní a auditory* [online]. 2012 [cit. 2014-11-01].
Dostupné z: http://www.svaz-ucetnich.eu/info_mezinarodni.php?id=379
- [3] *"Five years of Sarbanes–Oxley"*[online]. 2007 [cit. 2015-03-15]. The Economist.
Dostupné z: <http://www.economist.com/node/9545905>

- [4] *Průzkum o výskytu podvodů v organizacích v České republice a na Slovensku v roce 2011* "[online]. 2011 [cit. 2014-09-05]. Dostupné z:
<http://www.surveilligence.com/cz/znalostni-centrum/pruzkumy>
- [5] Příkryl, J. (2012). *Při náboru hleďte i na morální integritu uchazeče* . "[online]. 2011 [cit. 2014-09-10]. Finanční management.Ernst & Young. Dostupné z:
[http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Tomas_Kafka_-_Pri_naboru_hledte_i_na_moralni_integritu_uchazece/\\$FILE/Kafka_-_pri_naboru_hledte.pdf.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Tomas_Kafka_-_Pri_naboru_hledte_i_na_moralni_integritu_uchazece/$FILE/Kafka_-_pri_naboru_hledte.pdf.pdf)
- [6] *ISA 240 - Postupy auditorů související s podvody při auditu účetní závěrky*"[online]. 2014 [cit. 2015-01-10]. Dostupné z:
<http://www.kacr.cz/auditorske-standardy-2014>
- [7] *Jaké podvody vaší firmě hrozí? A od koho?* "[online]. 2004 [cit. 2015-01-15]. Dostupný z: <http://www.penize.cz/podnikani/16806-jake-podvody-vasi-firme-hrozi-a-od-koho>
- [8] *Co je interní audit?* "[online]. [cit. 2015-01-18]. Dostupné z:
<http://www.interniaudit.cz/ciia/>
- [9] *Vyšetřování podvodů/Forenzní audit*. "[online]. 2011 [cit. 2014-11-10]. Dostupné z:
<http://www.surveilligence.com/cz/sluzby/vysetrovani-podvodu/vysetrovani-podvodu-forezni-audit.html>
- [10] Pulchart, V. *Enterprise Risk Management (ERM) – potřeby a možné koncepce, standardy implementace* "[online]. [cit. 2014-11-10]. Dostupný z:
<http://www.risk-management.cz/clanky/ERM.pdf>
- [11] *Celoroční kontroly v pohostinství přinesly výsledky*"[online]. 2004 [cit. 2014-11-10] Dostupné z:
<http://www.mesec.cz/tiskove-zpravy/celorocni-kontroly-v-pohostinstvi-prinesly-vysledky/>
- [12] *Trestní odpovědnost právnických osob* " [online]. 2015 [cit. 2015-03-10] Dostupné z: <http://www.screening-solutions.com/nase-reseni/trestni-odpovednost-po>
- [13] *Úředníci mají etický kodex. Má pomoci v boji proti korupci*. [online]. 2012 [cit. 2015-03-18]. Dostupné z:

http://www.rozhlas.cz/zpravy/politika/_zprava/urednici-maji-eticky-kodex-ma-pomoci-v-boji-proti-korupci--1056666

- [14] Černý, L. *Zamyšlení k whistleblowingu po česku aneb není jen kladných hrdinů* [online]. 2014 [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: <http://leopold-cerny.blog.ihned.cz/c1-62011960-zamysleni-k-whistleblowingu-po-cesku-aneb-neni-jen-kladnych-hrdinu>
- [15] *Statistické přehledy Policie ČR* [online]. 2015 [cit. 2015-04-02]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/policie-cr-web-informacni-servis-statistiky-statisticke-prehledy.aspx>
- [16] *Unternehmensweites Risikomanagement - Übergreifendes Rahmenwerk*. [online]. 2004 [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: http://www.coso.org/documents/COSO_ERM_ExecutiveSummary_German.pdf
- [17] *Celosvětový průzkum hospodářské kriminality* [online]. 2015 [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: <http://www.pwc.com/gx/en/economic-crime-survey/index.jhtml>

ROZHOVOR

plk. JUDr. Mgr. Milan Veitl, Odbor hospodářské kriminality Krajského ředitelství policie Jihočeského kraje, 2015.

SEZNAM TABULEK, SCHÉMAT A GRAFŮ

Schéma 1: Interní podvod – rozdělení do základních skupin.....	12
Graf 1: Nejčastější pachatelé podvodů poškozujících firmu.....	13
Graf 2: Způsoby odhalení podvodů v ČR a na Slovensku.....	19
Graf 3: Podíl jednotlivých typů hospodářské kriminality v České republice.....	37
Obrázek 1: Matice COSO ERM.....	28
Tabulka 1: Vývoj hospodářské kriminality vybraných zemí dle celosvětového průzkumu	36
Tabulka 2: Způsoby odhalení podvodů vybraných zemí v celosvětovém průzkumu....	38
Tabulka 3: Statistiky hospodářských trestných činů v letech 2008 – 2014.....	40